

BÖLÜM VII:

ÖZAL DÖNEMİ DİŞ POLİTİKASI (1987-1993)

Dış Politika İlkeleri: Yeni-Osmanlıcılık ve Diğerleri	183
Dış Politika Yapımı: Turgut Özal	186
Dış Politika Uygulamaları	189
<i>AT'ye Tam Üyelik Başvurusu</i>	189
<i>Balkanlarda Türk Azınlıklar Meselesi</i>	191
<i>Körfez Savaşı ve ABD</i>	195
<i>Kürt Mülteciler ve Çekiç Güç</i>	198
<i>Türkî Cumhuriyetler ile Yakınlaşma</i>	201

Dört yanınız kaynıyor

DIŞ POLİTİKA İLKELERİ: YENİ-OSMANLICILIK VE DİĞERLERİ

1 1980'lerden devralınan neoliberalizm temelinde sürdürülən dışarıya açık ekonomi politikası, Soğuk Savaş'ın sona ermlesiyle birlikte daha da güçlenerek devam etmiştir. Fakat tipki İkinci Dünya Savaşı öncesinde olduğu gibi, değişen uluslararası dengelerin ortaya çıkardığı fırsat alanları nedeniyle Türkiye dış politikası kısa bir süre için revizyonist bir karakter kazanmıştır. Fakat bu revizyonist karakter öncekinden farklı olarak ulus-devlet ideolojisi üzerine temellenmemiştir, aksine bir taraftan Osmanlı bakiyesi yakın çevre üzerinde yeniden nüfuz sahibi olmak, diğer taraftan da Kerkük gibi bölgeleri yeniden topraklara dahil edebilme ihtimalinin tartışıldığı bir yeni-Osmanlıcılık olarak dolaşma girmiştir.

Türkiye dış politikasındaki bu yeni-Osmanlıcılık ilkesi 'güçlü bir etnik Türklik vurgusu olan ve Türkiye'yi Müslüman dünyasının önderliğine taşıyacak yeni bir imparatorluk projesinin merkezine yerleştirme' politikası şeklinde tanımlanmaktadır (Yavuz, 1998: 23).

Dış politikadaki bu yeni kimlik içerisindeki iktidar ilişkileri ile birlikte düşünüldüğünde daha da anlamlı olmaktadır. Osmanlı-İslami geçmişin unutulması temelinde işleyen Kemalist kimlik algısının karşısına güçlü bir alternatif olarak çıkan yeni-Osmanlıcılık dış politik söylem alanına tarihsel miras, İslami kimlik ve Osmanlı geçmişi etrafında dönen

Yabancı basın:

• Avrupa basınında, Türkiye'nin, Adriyatik'ten Çin Halk Cumhuriyeti'ne kadar uzanan bölgede "etkili bir güç olacağı" belirtildi. Avusturya'da yayılan Kurier gazetesinde çıkan yazida, "Atalarının asker ve ideoloji ile basaramadığını bugün Ozal yapmak istiyor" denildi.

• Belçika'da yayımlanan Le Libre Belgique ise Başkan Demirel'in Orta Asya gezisine geniş yer verdi. Mısır'ın yarı resmi organı El Ahram gazetesinde ise bir yazda Türkiye'nin yaptıklarını "hayranlıkla" karşıladılar ve "Bölgede Türk rolünün artması Suriye, Irak ve Arap ülkelerinde sorunlar yaratacaktır" denildi.

► 7. SAYFADA

'Türkiye büyük güç'

YENİDEN GÜNDEMDE Sovyetler Birliği ve Yugoslavya'nın dağılmasıyla ortaya çıkan durum, Batı'da Osmanlı İmparatorluğu'nun harmasını yeniden gündeme getirdi. Batı basınında son zamanda sık sık yer alan haritalarda, Adriyatik kıyılarından Çin seddi'ne kadar uzanan "Büyük Türkiye" imajından söz ediliyor.

Demirel'in gezisiyle Kafkasya ve Orta Asya'da, dönem başkanlığıyla Avrupa'da hızlı adımlar

Doğu'da, Batı'da büyük atak

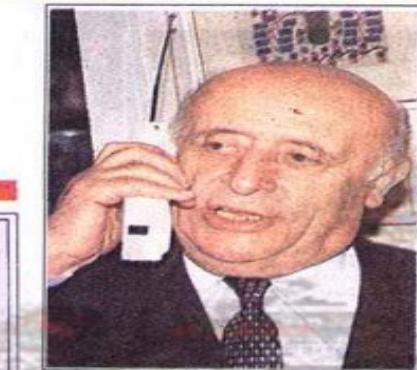
TÜRK CUMHURİYETLERDE

► Başbakan 8 günlük Kafkasya ve Orta Asya gezisine dolu çantaya gidiyor
► Çin'de, Türk Eximbank'ın ilk etapta 300 milyon dolarlık kredisi var
► ABD'nin 3 milyar dolar olmasa beklenen yardımının koordinatörü de Türkiye
► Türk bankaları Türk cumhuriyetlerde şubeler açıyor

► DİE, OPT, İGEME gibi kuruluşlar bu cumhuriyetlerde temsilcilik açacak, uzman yardımı yapılacak
► Demirel, 10 bin öğrenci için Türk Üniversitelerinde bursa götürüyor
► Mayıs ve Haziran'da, Türk ve ABD'li İşadamları çok sayıda projeye bu ülkelerde olacak

AVRUPA'DA

► Demirel hükümeti, 7 Mayıs'ta Avrupa Konseyi Dönem Başkanlığı görevini alıyor
► Avrupa Topluluğu'nda da, dönemin başkanlığını Temmuz'da İngiltere'ye geçmesi Türkiye için yeniden hazırlar yarayıyor
► Hükümet bu ortama avantajlı girebilmek için, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na kişisel başvurulara haka konulan re-

ÖNEMLİ GEZİ Demirel, Türk cumhuriyetlerine, para, dayanışma, destek, müjde gibi canlıyı gidiyor. Gezi nedeniyle TRT'nin Türk Cumhuriyetlerine yönelik Akrasya yayını da planlanan tarihlerde ona aittirak bugün başlıyor.

bir dili dâhil etmiştir. "Anadolu'daki Müslümanları Balkanlar'dakilerle birbirine bağlayan şey dindir" diyen Özal, Türkiye'nin yakın bölgesindeki Osmanlı-Müslüman nüfusun 'aynı tarihsel miras ve kaderi paylaştığını' ve tam da bu nedenle yeni dış politik dilde ayrıcalıklı bir yere sahip olduğunu ilan edebilmekteydi (Yavuz, 1998: 24).

Bu durum Kemalist dış politik dilin hiç alışıksız olmadığı bir şeydi ve üstelik söylemeli temelde Kemalist dış politikanın o güne kadar inşa ettiği Batı'yi her koşulda öncelikli gören ve Müslüman dünyaya arkasını dönen normallikleri altüst edebilecek bir potansiyele sahipti.

Fakat dönemin bu yeni-Osmanlı karakteri Türkiye dış politikasının başından beri izlediği Batıcı karakterin terki anlamına gelmiyordu. Özal'ın akıl yürütmesine göre, Cumhuriyetin Batılılaşma projesi Japonya'da olduğu gibi eski değerlerin muhafazasını içermiyordu ve bu yönyle eksik bir projeysi. Ona göre, 'İslamî sosyal yapı ve değer yargılarını muhafaza eden' bir Türkiye, İslam ülkelerinin 'liderliğini' yapabilecek ve kendisini 'Batı için daha önemli bir duruma' getirebileceği (Duman, 2010: 350).

Bu yeni politika Kemalizmin Batıcı dış politikasından önemli ölçüde farklıydı. Kemalizm, Batı ile ilişkiler üzerinden toplumsal ve siyasal dönüşümün normalleşmesi ve böylilikle Kemalist bloğun hegemonyasının sürekliliği kaygısı güderken, Özal'ın Batıcı dış politikası Kemalizm'in başından beri mücadele ettiği muhafazakâr/İslamî bloğa alan açan bir karaktere sahipti. Aynı şekilde Özal'ın çok kimlikli (hem yeni-Osmanlı hem de Batı yanlısı) dış politikası Kemalist ulus-devlet projesinin üzerine inşa edildiği tekil kimliği altüst ederken de iktidar ilişkilerinin yeniden şekillenmesine hizmet etmiştir (Yanık, 2011: 87). Diğer bir ifadeyle Özal'ın yeni dış politikasında İslam coğrafyası ve Osmanlı bakışesi devletlerle olan ilişkiler 1960 ve 70'lerde olduğu gibi sade-

1989: Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle ortaya çıkan "fırsat" alanları dış politikada yeni-Osmanlıcılık siyasetine imkan sağladı.

Özal'ın Osmanlı planı

44 yıl

Türklerin yükselişi
Batı'da kitap oldu

Güçlü Türkiye korkusu

5 günde 15 saldırı

Cumhurbaşkanı, Türkiye'nin imparatorluk gücünü kazanması isted

► Şamil TAYYAR

• Özal, Çankaya Köşkü'nde pişirdiği eni ANAP'tara, Türkiye için düşündüğü Osmanlı planı açıkladı. Tarihi Avrupa'da eğitimci mütadelesi Osmanlı, Avrupa-Yunanistan ve Rusya arasındaki gürültüyü vurgulayan Özal, gönülünde de beneri koplamayı başlayıp söyledi: 'İkinci KİTÖ'nün genişlemesini önerdi.'

Kıbrıs'ta kritik gün
• Adana barsı günün açılışını aşırarak sürükledi. İyice açılmış olan barın başı bugün ölmüyor
► 13. SAYFADA

Ekonominde dev hamle

► 13. SAYFADA

'OSMANLI'NIN 2. BÖLÜMÜ 21. YÜZYILDA'

Güçlü Türkiye korkusu

5 günde 15 saldırı

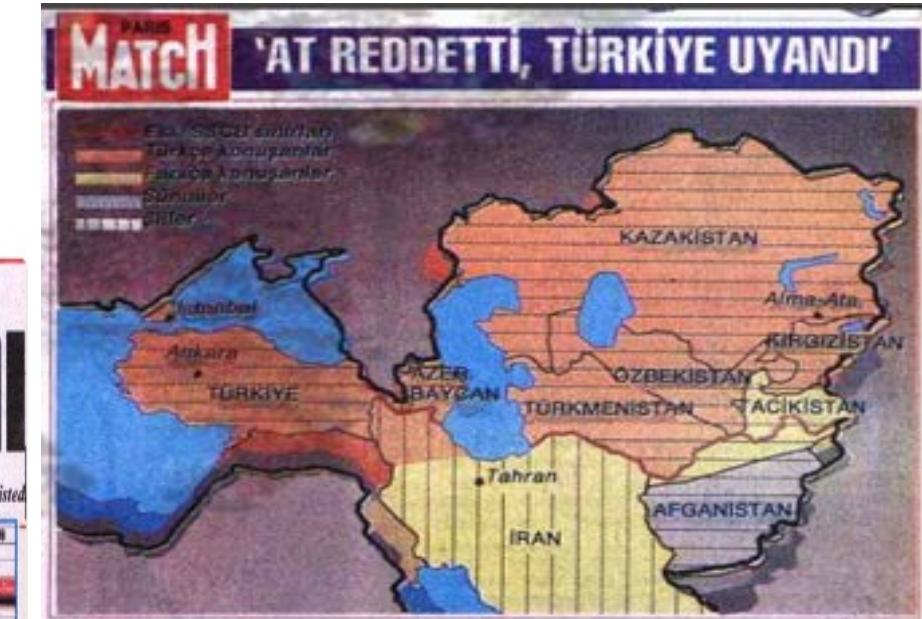
✓ Türkiye'ye son yıllarda ve artan bir hızla yenisellinen teröristler saldırlıyorlar, silahçı, askeri ve ekonomik hedeflerin aralarında yer alan korku, Batı basınından yer alan yazarlarda dile getiriliyor.

✓ Türkiye'nin ekonomik gelişimi ve Doğu Bloku ülkelerinin aralarında bulunduğu genel ihracat alanlarının önemini, 'Büyükelçi' dergisinde 'Güney Avrupa'nın kapısına' dönüştürmektedir.

● ABS'nin en saygın gazetelerinden New York Times, Mary Law Sette'm 'Türk Yankıları' başlıklı yazısında, 'Türkiye'nin kuzeye doğru Gümüş Avrupa'ının kapısına' dönüştürmektedir.

● 'Karmaza' isimli Orta Asya Türkleri saglam bir sınır ortası, geçişler, Türkiye'yi bir körük makam, en etkili gidişlerdir. Orta Asya parçası yeryüzünde 21. yüzyılda demografik olarak ortaya çıkacak'

● Ankara'dan sert uyarı
► 14. SAYFADA

'Yeni Osmanlı imparatorluğu'

Fransız dergisi, 'Yeni bir Osmanlı İmparatorluğuna doğru mu?' başlıklı yazısında, 'AT tarafından Avrupa ile bütünleşmesi reddedilen Türkiye uyandır' ifadesini kullandı ve Ankara'nın, Orta Asya cumhuriyetleri için saygın bir muhatap olduğunu yazdı. Dergi, Türkiye ile yakınlıkça kabasına sadece Orta Asya cumhuriyetlerin değil, Çeçenler, Inguşlar, Tatarlar, hatta Ermenilerin de katıldığı yazdı

► 11. SAYFADA

Dünya'dan dünyaya: 'Terörün yanında olmayın'

Ankara'dan sert uyarı

► 14. SAYFADA

Altıda terör firavası. Polise 24 saat alarm

Diplomatımız 2. ameliyat

► 14. SAYFADA

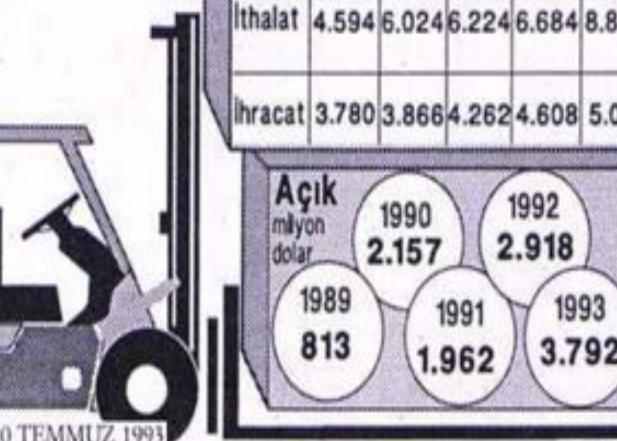
ce ekonomik gerekçelerle meşru kılınmamış, aynı zamanda kimlik temelinde de meşru gösterilmeye çalışılmıştır. Bu yeni durum devletin dış politika üzerinden tanımlanan kimliğini Kemalist ideolojinin yaptığı gibi tekil yani Batıcı olmaktan çıkarmış **İslamcı ve Batıcı kimliklerin bir arada olduğu məlez bir yapıya** kavuşturmuştur.

Benzer bir şekilde Kemalist elit, Avrupa Topluluğu üyeliğini Batılılaşmanın nihai aşması olarak görürken, Özal söz konusu üyelik sürecini Kemalist elitin hegemon rolünü tasfiye etmenin bir aracı olarak devreye sokmuştur. Tam da bu doğrultuda Turgut Özal, Avrupa Topluluğu'nu, içerisindeki iktidar ilişkilerinin yeniden kurgulanması noktasında değerlendirmiştir (Balcı, 2010: 95). Buna göre, 'güçlü devletçi (statiste) reflekslerin üstesinden gelmek' isteyen Özal, Türkiye'de gerçekleştirmeyi planladığı 'reform sürecinin sağlamlaştırılması' noktasında, 'güçlü bir dış dayanağın' önemine inanmaktadır. Bu güçlü dış dayanak, AT olmuş ve üyeliğe kabul edilmenin imkansız olduğunu bilmesine rağmen Özal, başvuruya ve daha sonraki aşamalarını 'ticari serbestleşme sürecini hızlandıracak' bir adım olarak görmüştür.

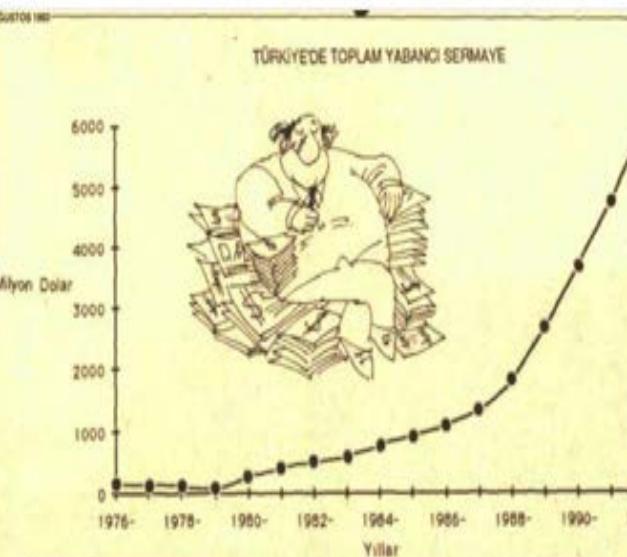
Sonuçta Özal'ın bu politikası, Gümrük Birliğine girilmesi noktasında önemli bir kilometre taşı olmuş ve 1990'larda 'Türk ekonomisinin bütünüyle serbestleşmesinde' kritik bir işlev üstlenmiştir (Öniş, 2004: 119). Ekonominin bu şekilde dışa açılması Kemalist burjuvazinin ülkedeki tekelini kırmış ve alternatif bloklara burjuva desteği sağlayacak yeni bir sürecin önünü açmıştır.

Dönenin dış politikasının diğer karakteristik özelliği de fırsatçılıktır. Bu tavrı en çarpıcı bir şekilde Turgut Özal tarafından dile getirilmiş ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bir nevi hacet kaplarının açıldığını düşünen Özal, "eğer, önumüze açılan bu hacet kapılarından bugün girmez-

Son Beş Yılda Dış Ticaret

1976-1992 yılları arası Türkiye'de toplam yabancı sermaye miktarının yıllara göre değişimi. 1988 sonrası çok hızlı bir artış var

7 Ağustos 1989: Bakanlar Kurulu 32 Sayılı kararla dövizde serbestleşme yabancı sermaye önünü açma gibi çok sayıda serbest piyasa kararı aldı

Müthiş cesur kararlar

BASBAKAN Turgut Özal'ın önceki gün İstanbul Sanayi Odasının (ISO) odası töreninde açıkladığı dövizdeki hukuki kararlar, bankacılık ve işadamı tarafından 'cesur' bulandı. Başka bir 'cesur' ise 'Kılıç 24 Ocak' söylemine dayanarak olsun. Gelinen sonuç, Türkiye'de işadamı tarafından 'cesur' bulandırıldı. Gelin, bu 'cesur'ın adı 'dövizdeki hukuki' de olsa, 'Sınırlı dövizler' bei gönlüyor. Amas, bu kararları bankacılık yurt dışına para transferi hızlanabilir ve Türkiye'ye yönelik 70 sente muhtaç günleri gürültüsü' yorumunu yapıyor. Hükümete yakın bazı kaynaklar da, 'Aslında bu kararlar 1984 yılında alınmadı' diyor. Geç kalış sayı' de söyleyip, bunun yapılması gerekiyor.

NEDEN CEBUR? — Halen "oney" İlim Cumhurbaşkanlığı Kılıç 24 Ocak'ın "döviz kararları" "cesur" olarak niteleniyor. "Enfasyonun yükseliş olmasına rağmen, Türk Lirası'nın konvertibiliteyi işte yakıştırılmıştır" şaretiyle.

cevap veren

SERBEST DİS KREDİ: — Özal Hükümeti, ilk iş başına gelenliğinde, özellikle dövizdeki hizmetlerde KİT'lerin borç almada sorbet bir bırakmış. Bu, bireylerin borçunu epey kabarmaya yol açtı. O dönemde Merkez Bankasının isyanı, belediyelerin de borçlanabilecek. Aynı şey, yabancılar için Türkiye'de genellikle satabilecek. Yabancılar da İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören menkul değerlerde talipli olabilecek.

"ÇOK CÜRETİK" — Son kararları "çok căzık" (çok dikkatli) bulduğumuzda beşinci bir 'çok' olan 'çok' maddesi, yani 'çok' olan bir 'çok' oluyor. Nitekim, 1984'te olsalar dövizdeki tasafların turma tarihi, erken gelmeleri için yüzde 30'a çıktı. Bu da, İhracatçılar için öncü bir destek olacak.

"BENÇE CÜRETİK" — Son kararları "çok căzık" bulduğumuzda beşinci bir 'çok' olan 'çok' maddesi, yani 'çok' olan bir 'çok' oluyor. Nitekim, 1984'te olsalar dövizdeki tasafların turma tarihi, erken gelmeleri için yüzde 30'a çıktı. Bu da, İhracatçılar için öncü bir destek olacak.

İsteyen, parası ve bilgisi olan Türk vatandaşları dış borsalarдан hisse senedi alabilecek. Borsa oyunu oynayabilecek.

7 **Yabancılar da Türkiye'deki menkul kıymetler borsasından hisse senedi alabilecek, bunları geri satabilecek.**

8 **İsteyen yurt dışında tuttuğu servetini hiçbir hukuki sorumluluk altına girmeden Türkiye'ye getirebilecek.**

9 **İsteyen Türk vatandaşı da servetini yurt dışına götürebilecek.**

10 **İhracatçı sağladığı dövizin yüzde 30'unu yurt dışında tabutlaştıracak.**

gündün HABERİ

4. SERVET TRANSFERİ: İsteyen yurt dışında tuttuğu servetini herhangi bir hukuki sorumluluk altına girmeden Türkiye'ye getirebilecek. Ay-

az gaklı, Türkiye'den yurt dışına servet transferi de resmi olacak. Hükümetin 'cesur' kararının 3 bin dolar'a kadar döviz alıma serbestliği getiriyor. Ancak kendisini 'cesur' kılınan kabul ettiren hanesi, döviz alabilecek.

5. İHRACATÇIYA DES- TEK: Dövizin 10 gün içinde yurda getirilen 'İhracatçıya DES' teklifi, döviz faizi dövizdeki tasafların turma tarihi, erken gelmeleri için yüzde 30'a çıktı. Bu da, İhracatçılar için öncü bir destek olacak.

6. BİRLİKTEYİ DE- SİFİRLƏŞTİRME: Hükümetin 'cesur' kararının 3 bin dolar'a kadar döviz alıma serbestliği getiriyor. Ancak kendisini 'cesur' kılınan kabul ettiren hanesi, döviz alabilecek.

7. BELEDİYELER KREDİ- KARARI: Hükümetin 'cesur' kararının 3 bin dolar'a kadar döviz alıma serbestliği getiriyor. Ancak, belediyelerin toplam borçlarını sorumsuz hale getirmesi için, bundan sonraki adımların dikkatli olması gerekmektedir.

8. KİT'LER BAŞARILIRSE DİS KREDİ BULABİLİR: Belediyeler kredi kaynağına kendisini kabul ettirebilirse dövizdeki borç bulabilecek.

9. KİT'LER BAŞARILIRSE DİS KREDİ BULABİLİR: Belediyeler kredi kaynağına kendisini kabul ettirebilirse dövizdeki borç bulabilecek.

10. KİT'LER BAŞARILIRSE DİS KREDİ BULABİLİR: Belediyeler kredi kaynağına kendisini kabul ettirebilirse dövizdeki borç bulabilecek.

sek bu tarihî fırsatı kaçırılmış oluruz" ifadelerini kullanmıştır (1992: 12-13). Böyle fırsatların yüz yılda bir geldiği söylemi başta Süleyman Demirel olmak üzere dönemin önemli politik isimleri tarafından da paylaşılmış ve bu isimler Soğuk Savaş'ın sona ermeyi Türkiye için bir fırsat olarak sunmuşlardır.

Fırsatlığın beraberinde getirdiği bir başka ilke ise 'aktif dış politika' anlayışı olmuştur (Ataman, 2002). Sovyetler Birliği'nin ve daha sonra Yugoslavya'nın dağılmasıyla Türkiye'nin yakın çevresinde birçok yeni devletin kurulması, Körfez Savaşı'nın Ortadoğu'daki dengeleri değiştirmesi ve küreselleşmeyle birlikte karşılıklı etkileşimin artması gibi yapısal gelişmeler bu yeni dış politik ilkeye uygun bir zemin hazırlamıştı. Bu yapısal gelişmelerin Türkiye'deki politik aktörlerin fırsatçılığıyla bir araya gelmesi aktif dış politikayı dönemin temel karakteristiklerinden birine dönüştürmüştür.

1992: 32 sayılı yasa (1989) sonrası serbestleşme enflasyon artışı ile birleşince dolar Türkiye'de dolaşındaki en popüler para birimi oldu

Dolarlı yaşam

NEREDE DOLARLA RİHLELENİYOR?

- Güney meksika
- Kıralar
- Nafaka
- Turistik tesis
- Sporcu transferleri
- Otomobil kredisi
- Hayat sigortaları
- Yerelci mağazalar
- Paralel askerlik

NELERİN FİYATLARI ARTIYOR?

- Değerler
- Akaryakıt
- Tüngüt
- Petro-kimya ürünlerini
- Ulaştırma
- Alın
- İlaç
- Yabancı sigara-ığdırıcılar
- Elektronik-beşer eğitici
- İthal mallar
- Yabancı yemek

EKONOMİ SERVİSİ

Yılın en korkulu yılı

İKTİSAD İNDEKSİ

Genelkurmay'dan değerlendirme

1 Sovyet ve Bulgar tehlikesi azalacak

2 Suriye, Irak, İran füze deposu

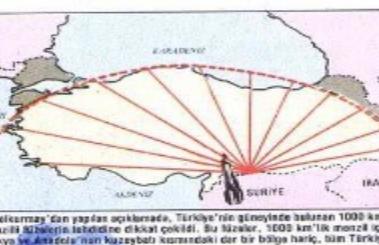
Tehdit artık güneyden

4 Sovyet cumhuriyetinden ticaret heyetleri geliyor

Moskova ile sıcak ilişkiler

- Sovyet Azerbaycan ile üretilen ve tüketilen silahları Türkiye'ye getiriyor.
- Serb kapışının淡定な性格で、その周囲の状況を考慮するため、機動性よりも攻撃性を重視する傾向があります。
- Moldova ve Ukrayna Sovyet cumhuriyetlerinin ürünlerini Türkiye'ye输出する。Kırım, Çernihiv, Simferopol ve Trabzon illerinde serbestce mal alıp satabilecekler.

HABERİ 14. SAYFADA

YENİ DURUM Genelkurmay Başkanı Tuğgeneral Hursit Tolon, Doğu Avrupa ülkelerinde meydana gelen değişimlerin gözlemlendiğinde yumaşmayarak TürkİYE'yi doğusundaki yumasımayacaklarını belirtti. "Silahlızlığımızın fazlalığının, ölümcül sonucunu önlemek, Türkiye'yi güneydeki bir bölgelere bütüncül ve bütünlükte hizmet etmek, TürkİYE'yi doğusundaki ölümcül menzili təhlid etmək mümkün olmalıdır. Bu menzilin təhlid etməsi, TürkİYE'yi güneyde artan bir güvensizlik ihtiyacını ile karşı karşıyadır."

SORUN GÜNEYDE Tuğgeneral Tolon, daha sonra söyle devam etti: "TürkİYE'nin güney bölgelerinde olası bir tehdidi deşarj etmek, ölümcül menzilli füzeler dahil güneyimizdeki ülkelerin silahlızlığında bu dağınıklığı ve bölgesel tencih faaliyetlerini önleyecektir. TürkİYE, güneyde artan bir güvensizlik ihtiyacını ile karşı karşıyadır."

Aydın ÖZDALGA'nın haber 14. sayfada

ABD'den yeni strateji

'NATO'nun işi bitti'

ABD Dışişleri Bakanı Baker: "Avrupalıların mimarisini tekneden kurtarmak önemlidir. Bakır: 'Yeni bir Avrupa-Venedik-Adriyatik rühu ortaya koymak gerekmekte ve bunu yapma权限が付与されています。'

HABERİ 14. SAYFADA

PKK minibüs tarafta

**6 ölü
4 yaralı**

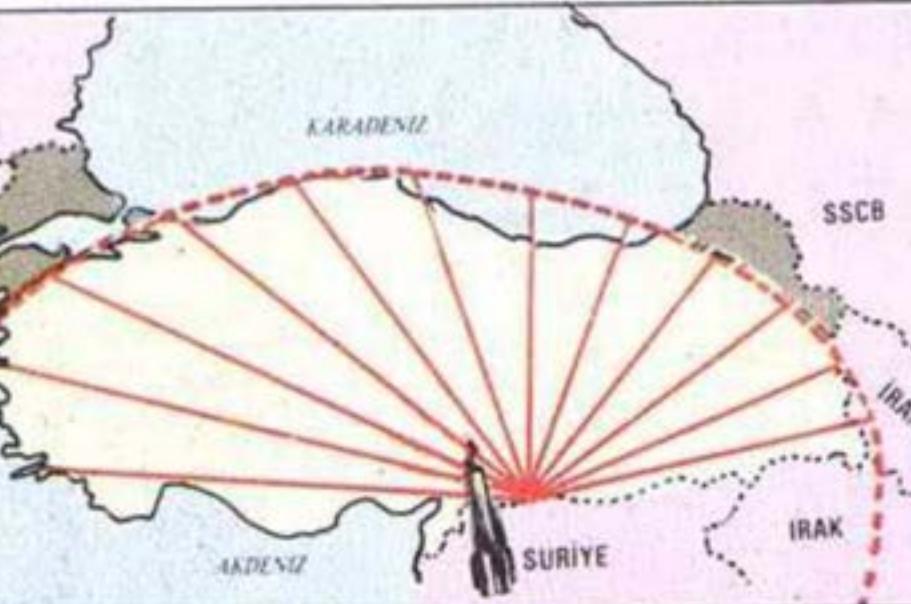
Mardin'den Çevizli köyüne yolcu taşıyan minibüs atıcıları şehit edildi. (Foto: DHA)

Milliyet

TÜRKİYE'NİN GÜNEYİNDEKİ FÜZELER

Ülke	Füze Adı	Menzili	Yapımı
IRAK	Frog 7	70 km.	Sovyet
	SS 60	150 km.	Sovyet
	Scud B	300 km.	Sovyet
	El Hüseyin	600 km.	Irak
SURIYE	Frog 7	70 km.	Sovyet
	Scud B	300 km.	Sovyet
	SS 21	120 km.	Sovyet
	SSC 18	450 km.	Sovyet
	M 9	700 km.	Cin
İRAN	Scud B	300 km.	Sovyet
	Silkworm	450 km.	Cin
	Oghap	150 km.	Iran
	Nazcat	40 km.	Iran
	Şahin 2	150 km.	Iran

Genelkurmay'dan yapılan açıklamada, TürkİYE'nin güneyinde bulunan 1000 km'den fazla menzilli füzelerin tehdidine dikkat çekildi. Bu füzeler, 1000 km'lik menzil içinde dahi, Trakya ve Anadolu'nun kuzeybatı kısmındaki bir bölge hariç, tüm TürkİYE'yi vurabiliyor.

13 ARALIK 1989

1980'lerin ikinci yarısından itibaren yaşanan kısmi demokratikleşmeyle ordunun siyasetteki etkisinin azalmasına paralel olarak Turgut Özal'ın dış politikadaki ağırlığı önemli oranda artmıştır. 1989'da Cumhurbaşkanı seçilmesinden 1993'teki vefatına kadar geçen dönemde ise Özal, dış politika yapımının en etkin aktörü olmuştur.

Türkiye dış politikasını bu dönemde en çok meşgul eden 1990-1 Körfez Savaşı dış politik karar verme mekanizmasının bu dönem için nasıl işlediğini ortaya koyan iyi bir örnektir. Özal, Körfez Krizi sırasında cumhurbaşkanıydı ve cumhurbaşkanlığı makamının dış politikanın belirlenmesinde böylesine etkili olmasının iki önemli nedeni vardı.

1982 Anayasası cumhurbaşkanının yetkilerini artırmış ve onu karar alma sürecinin önemli kurumlarından biri haline

Özal, "tek adam" imajını güçlendirme peşinde

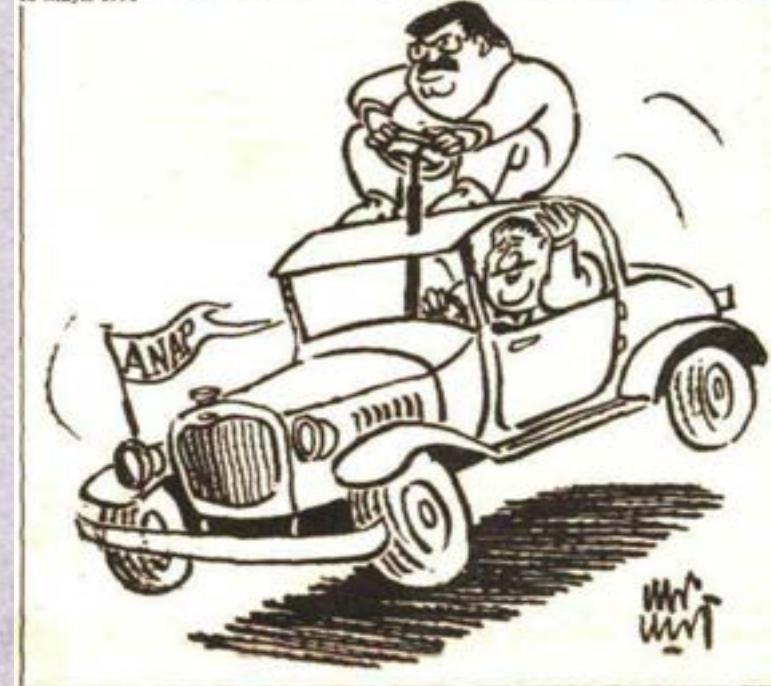
Adım adım başkanlık

HER ALANDA ATAK Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın son bir ay içinde öncelikle siyasete ağırlığını koyduğu, ardından da ekonomiye kontrol altına almak için girişimler yaparak çeşitli toplantılar katıldığı, açıklamalar yaptığı, şimdi de dış politikayı yönlendirme hedefine döndüğü belirttiliyor

GORBİ'YLE BULUSMA Hükümet çevrelerinde Özal'ın Gorbaçov'la görüşmek amacıyla Moskova Büyükelçi Volkan Vural aracılığıyla girişimde bulunduğu belirttiliyor. Cumhurbaşkanı'nın 5-6 Haziran tarihlerinde Londra'da yapılacak NATO Zirvesi'ne katılmayacağı da tartışılan konularlardan biri. Özal, Kasım ayında da Japon İmparatorluğun taç giyme törenine katılarak bazı devlet başkanları ile görüşme olağanını araştıracak

19 MAYIS 1990 HABERİ 10. SAYFADA

10 Mayıs 1991

Malatya'dan Çankaya'ya

getirmiştir. Fakat daha da önemlisi ve Özal'ı farklı kılan neden ise Özal cumhurbaşkanı olduğunda kendisine sadık biri olan Yıldırım Akbulut'u ANAP'ın başına getirmiştir ve başbakan yapmıştır. Bu nedenle geleneksel olarak dış politika yapımında en etkili aktörlerin başında gelen hükümet, Özal'ın cumhurbaşkanlığı döneminde bir onay makamına dönüşmüştür (Eriş, 1996: 260).

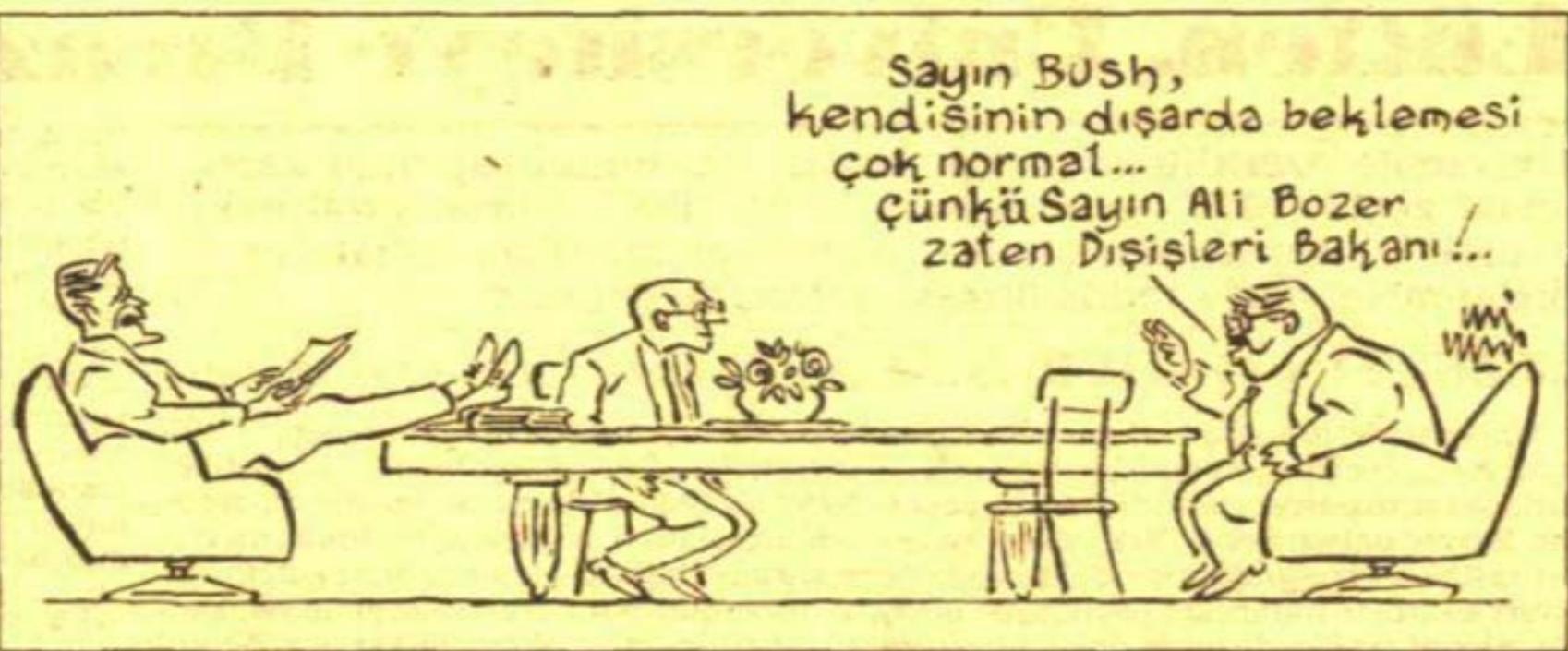
Parlamento ve dolayısıyla muhalefet de meclisteki çogunluğun iktidar partisinin kontrolünde olması nedeniyle Körfez Krizi süresince alınan kararlarda devre dışı kalmıştır.

Turgut Özal Türkiye'nin Körfez Savaşı politikasını belleyen en önemli aktör olmasına rağmen belli sınırları vardı. Örneğin ABD'nin Suudi Arabistan'da toplanan müttefik kuvvetlerine asker katısında bulunma çağrısını TSK'dan gelen baskılar nedeniyle karşılıksız bırakmak zorunda kalan Özal, aynı şekilde ordunun sınır ötesi harekât için hazır tutulması önerisini de dönemin Genelkurmay Başkanı Necip Torumtay'a kabul ettirememiştir.

Irak savaşına müdahale olma tartışmalarının yaşandığı tarihlerde dönemin Dışişleri Bakanı Ali Bozer, Milli Savunma Bakanı Sefa Giray ve son olarak da Torumtay'ın istifa etmeleri Özal'ın dış politika kararlarını büyük ölçüde tekelinde alan tavrına bir tepkiydi (Eriş, 1996: 258).

Muhalefet ve ANAP'ın içinde Mesut Yılmaz'ın başını çektiği bir grup da Özal'ın Körfez Savaşı politikasına muhalefet ediyordu.

Bu bağlamda 12 Ağustos'ta hükümetin meclise sunduğu savaş hali ilanı, silahlı kuvvetlerin kullanılması, Türk askerlerinin yabancı ülkelere gönderilmesi ve yabancı askerlerin Türkiye'ye kabulü konusunda kendisine yetki veren bir tezkere istenildiği gibi kabul edilmemiştir. Muhalefetin ve ANAP'lı bir grup milletvekilinin karşı çıkışları üzerine par-

11 Ekim 1990: ABD Körfez Savaşı görüşmelerinde Cumhurbaşkanı Turgut Özal ile yetki sorunu yaşayan Dışişleri Bakanı Ali Bozer istifa etti.

Ali Bozer istifa etti

ANKARA, OZEL

DİŞLİMLERİ Bakanı Ali Bozer, görevinden istifa etti. Başbakan Yıldırım Akbulut'a önceliği istifa mektubunu sunan Dışişleri Bakanı Ali Bozer'in istifası Cumhurbaşkanı Turgut Özal da onayladı.

Başbakan Yıldırım Akbulut, Ali Bozer'in istifası konusunda bugün bir açıklamaya yaklaşmışlığı bildirdi. Böylece, kamuya oyunda oyun盐ndır tartışılan "Bozer istifa etti mi, kalacak mı?" sorusuna yanıt bulanken, Bozer bilincinde de şimdilik olmuyor.

Görevden istifa eden Dışişleri Bakanı Ali Bozer'in ilk olarak Başbakan Akbulut ile telefonda görüşmesi yapıldı. Görüşmede Bozer'in, istifada sırasında olduğunu anlatırken, basının haberlendirmesi Cemal

tan yaklaştıktan sonra 13.30'da Cumhurbaşkanı Özal başkanlığında yapılan Bakanlar Kurulu'nu Özal, Bakanlar Kurulu toplantılarının açılışını, yaptığı konuşmada Bozer'in istifa konusuna değinmedi.

Başbakan Yıldırım Akbulut, Ali Bozer'in istifası konusunda bugün bir açıklamaya yaklaşmışlığı bildirdi. Böylece, kamuya oyunda oyun盐ndır tartışılan "Bozer istifa etti mi, kalacak mı?" sorusuna yanıt bulanken, Bozer bilincinde de şimdilik olmuyor.

Görevden istifa eden Dışişleri Bakanı Ali Bozer'in ilk olarak Başbakan Akbulut ile telefonda görüşmesi yapıldı. Görüşmede Bozer'in, istifada sırasında olduğunu anlatırken, basının haberlendirmesi Cemal

erik mi?" sorusuna, "Yok canım, biz Sayın Bozer'den memnunuz. Görevine devam ediyor!" yanıtını verdi. Akbulut, "Bozer görevine devam ederek mi?" sorusuna da "Neye emselyorken ki..." karşılığı verdi.

Soru: Yoksas neyi ifade eder? İstifa etti mi?

Akbulut: Yeme (bagış) bir açıklamaya yapıştı.

Soru: Neden saklıyorsunuz?

Akbulut: (Gülerek): O zaman yarın bekleyin. Neden acile ediyorsunuz?"

Partiler Yasası'nda önemli değişiklikler
Çarşaf liste zorunlu değil

ANKARA, OZEL

ANAP MKYK'sunda serbest tartışmanın yolu açıldı, genel başkan adaylığını yapıcı Görüşmede Bozer'in, istifada sırasında olduğunu anlatırken, basının haberlendirmesi Cemal

tan şrefi hakimlik sevincini yaşadıracak, bu na kazanan adayın ortası gibi MKYK listesini hazırlayıp sevincini gösterdiği bekleniyor. MKYK son toplantısında blok liste ile se

3 Aralık 1990: Turgut Özal'ın Körfez savaşına asker gönderme tercihine karşı çıkan Genelkurmay Başkanı Necip Torumtay istifa etti.

Genelkurmay Başkanı'nın kararına öncelikle İncirlik'in neden olduğu bildiriliyor **Torumtay istifa etti**

GENELKURMAY BAŞKANI NECİP TORUMTAY

• İnandığım prensiplerle ve devlet anlayışımıyla hizmete devam mümkün görmediğim için istifa ediyorum.

ORDU

Rahatsızlık nedeni: Üsler ve asker izni

AKDENİZ ÜSTÜNDÜ - Genelkurmay Başkanı Necip Torumtay, 12 Ekim 1990'da askerlerin İncirlik Üssü'ne sevk edilmesiyle ilgili olarak görevden istifa etti. Torumtay, "İnandığım prensiplerle ve devlet anlayışımıyla hizmete devam mümkün görmediğim için istifa ediyorum" dedi. (Foto: DHA)

19 MAYIS 1991

BEDRI
KORAMAN
Zedî

ÖZALIN...

DEDİĞİ
OLUR!..

lamento tezkere üzerinde değişikliğe giderek hükümetin bu yetkileri Türkiye'nin bir saldırıyla maruz kalması halinde kullanabileceğini öngören bir karar almıştır.

Bu gelişme Özal'ın bütünüyle ABD'nin Körfez Savaşı politikasına angaje olmasını ve politikayı tek elde toplamasını engellemiştir.

Cumhurbaşkanlığı makamının dış politika yapımında tek olmasını engelleyen bir taraftan genelkurmay ve dışişleri gibi yerlesik bürokratik kurumlardan gelen direnç olurken (TDPA, 2004: 874), diğer taraftan da muhalefet, kamuoyu ve ANAP içindeki bölünme Özal'ın manevra alanını sınırlamıştır. Yine de bu dirençlere rağmen, Körfez Krizi örneği başta olmak üzere Özal'ın Cumhurbaşkanlığı döneminde Cumhurbaşkanlığı makamının temel karar verici aktörü olduğu ileri sürülebilir.

Bu durum Türkiye dış politikasının bütünüyle birlikte düşünüldüğünde, 1989-1993 tarih aralığının tek parti döneminin sona cumhurbaşkanının dış politikada en fazla etkide bulunduğu tarihsel aralık olduğu söylenebilir. Fakat bu etkinlik Ekim 1991 seçimleri sonrasında Süleyman Demirel'in başbakan olmasıyla kısmen azalmış ve 1992 yılından itibaren Demirel, Özal'ın dış politik söylem ve girişimlerini önemli ölçüde sınırlamıştır. Diğer bir ifadeyle, Ekim 1991'e kadar hükümet ve meclisi sıkı denetim altına almak yoluyla dış politikada etkin olan Özal, bu tarihten sonra meclisteki nüfuzunun azalmasıyla birlikte bu etkinliğini kaybetmiştir.

Hikmet Çetin yeni dönemin ilkelerini Milliyet'e açıkladı

Özal'sız dış politika

Özal, yedi partiyenin söyleşisi
'Karışmam konusurum'
KIBRIS AT ABD SOVIETLER YUNANISTAN
► "Dörtü zirve ideal çözüm getirmez"
► "Uyruk için eteklerine yapışmaz"
► "Stratejik işbirliğine benimsenmiyoruz"
► "Parçalanmayı teşvik etmeyeceğiz"
► "Görüşmeye her zaman hazırız"
GENEL MEYHAN
ANKARA KULÜBÜ
Olah TOKATLI
Bakanlara düşen görev
► RP % 16.5 DSP % 11.3 SP % 0.3
► 10 MAYIS
NUR BAYTURUN SAYISI 17. SAYAFADA

Bakanlar Kurulu'ndan daha sık toplantıyor MGK kabine gibi

Dikkatle bakıyor... Kararları veriyor 06.04.1991

● Son 15 günde MCK üç kez toplanırken, kabine en son 20 Mart'ta bir araya geldi. Daha da ilginç! Ülkenin kaderiyle ilgili konularda, TBMM'nin hiç toplanmamış olması. Ankara kulislerinde, "Özal'ın politika zinciri, Çankaya-MCK-Bakanlar Kurulu şeklinde" deniyor HABERİ 12. SAYFADA

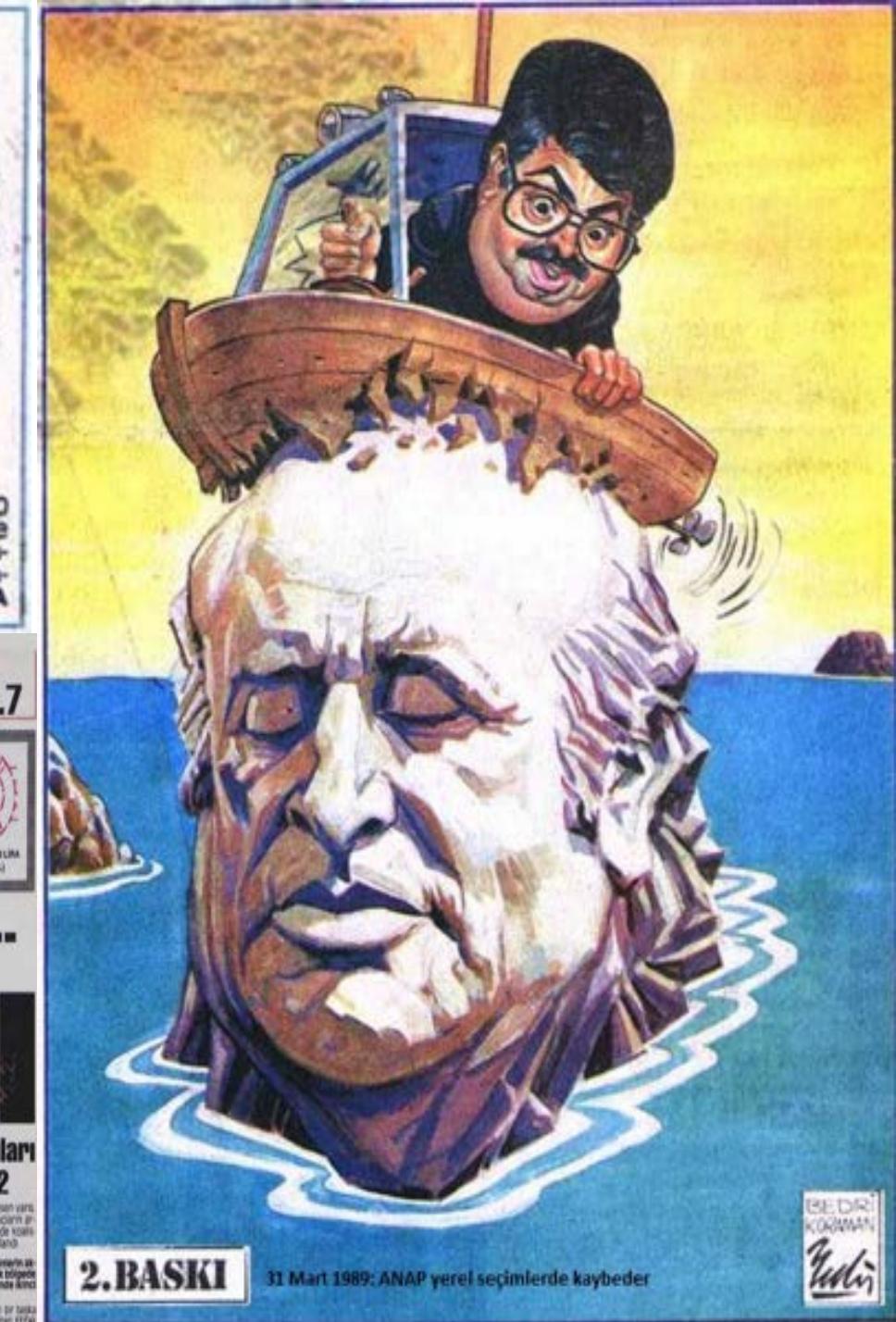
DYP % 26.8 ANAP % 24.1 SHP % 20.7

Milliyet Halk Gazetesi

21 İL 21 İL 21 İL
31 SAYFA 100 LIRA
(KDV DAHSI)

Ufukta koalisyon var... DYP aldı

● Saat 01.30 itibarıyle kesin olmayan milletvekili sayıları şöyle: DYP: 179, ANAP: 115, SHP: 84, RP: 54, DSP: 12

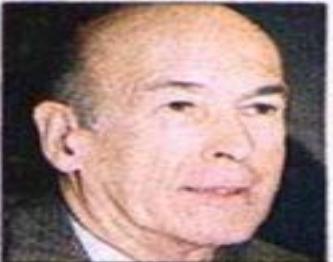
AT'ye Tam Üyelik Başvurusu

1973'te Katma Protokol onaylandıktan sonra AT ile ilişkiler 1974 Kıbrıs Mütahalesinin ardından gergin bir döneme

Fransa'nın eski Cumhurbaşkanı'nın AT malzemesi

"Türkiye'yi istemiyoruz"

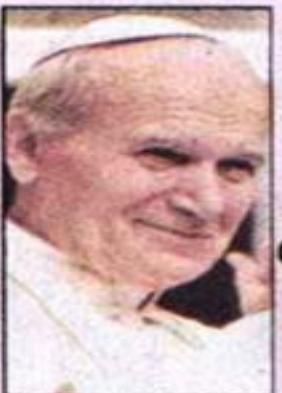
Avrupa Parlamentosu seçimlerinde Fransa'da merkez sağ liste başı olan eski Cumhurbaşkanı Valéry Giscard d'Estaing, "Herkes, Türkiye'nin Avrupa Topluluğu Üyeliği konusunda açık tavır alınsın" dedi ve kendi fikrini şöyle belirtti:

Valéry Giscard d'Estaing
16.06.1989

Kanada gazetesinin iddiası:

'Papa, AT'ta Müslüman istemiyor'

Ottawa Journal gazetesi, Papa Jean Paul'ün, Avrupa Topluluğu'nun Hıristiyanlıkla ödedeşleşmiş olmasını istedigini ve Müslüman bir Ülkenin üye olmasını benimsediğini ileri sürdü. 17. SAYFADA

Guardian'a göre

"AET, Yunanistanı tam üye olarak kabul etmeli"

GARDIAN pastori, Yunanistan'ın AET'te tam üye olarak kabul edilmesi doğası gereğinden, Yunanistan'ın demokratik eğitmen yeterliklerinden dolayı AET'ye tam üye olmasının istenmesini ve İşgiller'in bu adayı desteklemesini istekliyor.

Güneş, Yunanistan'ın İstiklal İttifakı'ndan kılınçlı adımlarla ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, devlet demokratik eğitmen yeterliklerinden dolayı AET'ye tam üye olmasının istenmesini istekliyor.

1 "Türkiye'nin AT'a üyeliğine taraftar olanlar, bu ülkenin 2010 yılında 77 milyon nüfusa ulaşacak bir Asyalı olduğunu bilmeliyolar mı?"

2 "Benim oyum, Türkiye'ye hayır. Zaten Türkiye'deki yaşam düzeyi, AT'ının onda biri kadar. Hangi ekonomik bütünlülük söz konusu olabilir?" 13. SAYFADA

Papa Jean Paul

19.10.1990

16 Haziran 1975

AET'DE DURUM

Atina, «Tam üyelik» için AET'ye başvurdu

BUŞKAL M. ALİ
IRLANDA Büyükelçi

Yunanistan'ın istiline temmuz sonuncu kadar cevap verilecek. Ortaklık yerleri

Türkiye'nin teklifi bekliyor

görüşenin ilk elemeleri Yunanistan'ın AET'ye mukabil olmakla beraber, Yunanistan'ın istiline temmuz sonuncu kadar cevap verilecek. Ortaklık yerleri Türkiye'nin teklifi bekliyor

takılı Konseyi ve uradıda İsrail ile İtalyan temmuz sonuncu AET'e istenilen istekler üzerine Türkiye'ye "Birlikte" veya "Birlikte her şey olasılık" denkliklerini bekliyor. Bu nedenle, AET'e istenilen istekler üzerine AET'e "Birlikte her şey olasılık" denkliklerini bekliyor. Bu nedenle, AET'e istenilen istekler üzerine AET'e "Birlikte her şey olasılık" denkliklerini bekliyor.

AET'ye istenilen istekler üzerine AET'e "Birlikte her şey olasılık" denkliklerini bekliyor.

ANKARA NE TAPŞACAK

Bekliyorlarsa istenilen istekler üzerine AET'e "Birlikte her şey olasılık" denkliklerini bekliyor.

1985-1990: İran-Irak savaşının bitmesi ve PKK'dan kaynaklanan güvenlik sorunları nedeniyle, Ortadoğu ülkeleriyle dış ticaret hızla geriledi.

AET'in Kıbrıs konusundaki bilmece peygâhı yarattı

ANKARA (OZ)

AET İsrail Konseyi Genel Sekreteri, İsrail Dışişleri Bakanı, İsrail Genel Füzgânlığı ve İsrail İdari Güvenlik Genel Şefi Atina'ya gitmek, hizmetinde yer almaktır. Atina'da AET'e istenilen istekler üzerine AET'e "Birlikte her şey olasılık" denkliklerini bekliyor. Bu nedenle, AET'e istenilen istekler üzerine AET'e "Birlikte her şey olasılık" denkliklerini bekliyor.

AET'ye istenilen istekler üzerine AET'e "Birlikte her şey olasılık" denkliklerini bekliyor. Bu nedenle, AET'e istenilen istekler üzerine AET'e "Birlikte her şey olasılık" denkliklerini bekliyor.

AET'ye istenilen istekler üzerine AET'e "Birlikte her şey olasılık" denkliklerini bekliyor. Bu nedenle, AET'e istenilen istekler üzerine AET'e "Birlikte her şey olasılık" denkliklerini bekliyor.

AET'ye istenilen istekler üzerine AET'e "Birlikte her şey olasılık" denkliklerini bekliyor. Bu nedenle, AET'e istenilen istekler üzerine AET'e "Birlikte her şey olasılık" denkliklerini bekliyor.

AET'ye istenilen istekler üzerine AET'e "Birlikte her şey olasılık" denkliklerini bekliyor.

1985-1990: İran-Irak savaşının bitmesi ve PKK'dan kaynaklanan güvenlik sorunları nedeniyle, Ortadoğu ülkeleriyle dış ticaret hızla geriledi.

Yıl	İslam ülkeleriyle ticaret (bin dolar)				Değer dengesi
	İhracat	Pay (%)	İthalat	Pay (%)	
1985	3.332.875	41.9	3.373.535	29.7	-40.660
1986	2.517.526	33.8	2.123.471	19.1	394.035
1987	2.971.635	29.2	3.119.010	22.0	-147.375
1988	3.377.937	28.6	2.903.171	20.3	474.766
1989	2.735.601	23.5	2.891.526	18.2	-155.925
1990	1.970.990	19.9	3.064.721	17.5	-1.094.731

18 ARALIK 1990

DAET'ye tam üyelik başvurusu bugün TARİHİ ADIM

Simdi ne olacak?

- AET Daimi Temsilciler Komitesi 22 Nisan'da başvuruyu ele alacak
- 26-27 Nisan'da yapılacak AET Bakanlar Konseyi'nde gündeme alınacak başvurumuz, toplantı yürütme komisyonuna gönderilecek
- Komisyon, iki yıldır içinde incelemelerini rapor halinde Bakanlar Konseyi'ne sunacak. Başvurumuzu birlikte kabul edilmesi gerekiyor
- Başvuru kabul edilirse, müzakereler başlayacak. Türk ekonomisinin hükmü mevcut ve günümüz duvarlarının AET ile uyumu hale getirilmesi için adımlar saptanacak
- Gerekli düzeneşemeler yapılp Türkiye topluluğa katılabilecek hale geldikten sonra, tam üyelik gerçekleşecektir
- AET'ye son katılan İspanya ve Portekiz'in bu işlevleri 8 yılda tamamlandığı dikkate alınırsa, Türkiye'nin de en az bu kadar süre beklemesi gerekecektir

• AET'ye dahil ülkeler

- 12 Eylül 1963'te imzalanan Ankara Anlaşması'yla başlayan Türkiye-AET ilişkileri bugün yapılacak tam üyelik başvurusıyla yeni bir döneme giriyor
- Belçika acele edip, Türkiye'nin AET'ye başvurusunu bir gün önce açıklıca hâkimin planladıgı görkemli açıklamasını engelledi ve Özal da gün akşam başvurunun bu sabah 08.30'da yapılacağını açıklamak zorunda kaldı

HABERİ 14. SAYFADA

Savunmada da tarihi adım AET'den önce Avrupa Birliği

- Türkiye, İngiltere, Fransa ve Benelux ülkeleri tarafından oluşturulan, sonradan Almanya ve İtalyanın da katıldığı savunma__.__agrlılık__ Batı Avrupa Birliği'ne üyelik için resmen başvurdu

HABERİ 14. SAYFADA

girmiştir ve 1975'te Yunanistan AT'ye tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. İlişkilerin gergin olduğu bir dönemde Türkiye 1959'da olduğu gibi başvuru konusunda Yunanistan'ı izlememiş, aksine Eylül 1978'de AT ile ilişkileri tek taraflı olarak dondurmuştur.

Yunanistan'ın 1979'da AT ile Katılım Antlaşması imzalandası Türkiye'yi tekrar AT ile ilişkileri düzeltmeye yönelmiş olsa da, bu doğrultuda atılan adımlar 12 Eylül Darbesiyle kesintiye uğramış ve AT 21 Ocak 1982'de aldığı bir kararla Türkiye'de siyasi durum düzelene kadar Ortaklık Antlaşmasını askiya aldığıni açıklamıştır.

Turgut Özal Aralık 1983 seçimlerini kazandığında ilişkilerin askiya alındığı ve Yunanistan'ın üye olduğu bir AT ile karşı karşıyaydı. Bu döngüyü kırmak isteyen Özal ilk olarak 1 Arahık 1984'te Türkiye'nin AT'ye tam üye olarak başvurması gereğini açıklamış ve bu bağlamda üyelik başvurusunu normalleştirecek bir zemin hazırlamaya başlamıştır.

Üstelik 1980'lerin ikinci yarısına gelindiğinde Ortadoğu ülkeleri ile ticareti azalan ve ABD ile dış ticareti artırma girişimlerinden sonuç alamayan Ankara, bütün dikkatini daha dengeli olan sürdürülebilir bir Avrupa pazarına yönetmeye başlamıştır (Dağı, 2001: 27). Özal daha çok üyeliğin ekonomik temelde Türkiye'ye sağlayacağı katkılarla ilgilenmekte ama aynı zamanda da statüko Kemalist bürokrasının ve sayeti altındaki siyasal sistemin liberalleşmesi bağlamında AT üyeliğinin dönüştürücü etkisine önem vermektedir.

Bu doğrultuda ANAP hükümeti, kamuoyu ve Refah Partisi dışındaki muhalefetin desteğini de arkasına alarak 14 Nisan 1987'de AT'ye tam üyelik için başvuruda bulunmuştur. Yunanistan ve Lüksemburg tam üyelik başvurusuna karşı çıkmışken, İngiltere ve Belçika başvuruyu desteklemiş, Almanya ise başvurunun gümrük birliği temelinde olması gerek-

19 Haziran 1987: Avrupa Parlamentosu Ermeni tasarılarını gündeme alınca, bu tasarılar Türk dış politikasının öncelikli konusu olmuştur

1987-1989: Avrupa Topluluğu 2 yıldan fazla bir süre Türkiye'nin üyelik başvurusuna bir cevap vermedi.

AVRUPA PARLAMENTOSU'NUN ERMENİ YANLISI TUTUMUNA BÜYÜK TEPKİ

Cumhurbaşkanı: "Neredeysse topraklarımıza isteyecekler, güçleri varsa gelip alsınlar" Özal: "Bir avuç zavallı teröre yeşil ışık yakıyor"

Evren'den sert tokat

Avrupa Parlamentosu'nun aleyhimizdeki kararını kıyan Cumhurbaşkanı Evren, bu karara oy veren parlementerlerin çoğundan dost ülkelerle mensup olduğunu da hatırlatarak, "Bu ne biçim dostluk" diye sordu

YABANCILARIN GÖRÜŞÜ:

VİZYON'UN GENÇLİK RİHİSİ

MÜCİDLEME DÖNEMİ

İLK "KIRMIZI IŞIK"

BUGÜN

M.A.I. BIRAND

OLUMLUSUZ BAKIŞ

A T kapısında ilk "kirmizi ışık" görüldü. Mehmet Ali Birand Brüksel'den yazıyor: "Türkiye", en üyeliğe başvurusunu sözleşmede bulunan AT'ın "Komisyonu", raporunu esas olsan usulüne tarafından almıştı. Genç biraddContainerGap, son geleni almadan bir kez daha eden geçtiği, varılan sonucujac "Türkiye'ye 'ile "müzakere süreci"nın başlanılmıştı, şimdilik manzum" dediğidır.

GEREKÇELER Rapordaki

AT:Hazır değilsiniz

Avrupa'nın 'bekle' kararının gerekçeleri 1 Aşırı nüfus 2 Geri ekonomi 3 Demokrasi sorunları 4 İnsan hakları 5 Azınlık hakları 6 Kıbrıs ve Yunanistan

Vaat yok Avrupa Topluluğu (AT) Komisyonu, Türkiye'nin tam üyelik başvurusuna dün verdiği yanıtta, üyelik konusunun "1993'ten önce müzakereye bile açılamayacağını" belirtti. 1993'ten sonrası için Türkiye'ye herhangi bir umut verilmedi. Ancak 1963 Ankara Anlaşması gereği Türkiye'nin "üye olma ehliyetine haiz olduğu" iki kez vurgulandı. Komisyon, işbirliğini güçlendirmenin niyetini de 'teyit etti.'

Engeller Avrupa Topluluğu Komisyonu rapورunda, Türk ekonomisinin düzeyinin, topluluk ortalamasının üçte biri dolayında olduğu, bölgeler ve kişiler arasında büyük dengesizlikler bulunduğu belirtiliyor. Raporda, Türkiye'nin, AT ile bütünleşmesinin önünde engeller sayılıyor. **SABETAY VAROL ve YASEMIN ÇONGAR'ın haberi 16. Sayfada**

AT RAPORUNUN ÖZETİ / RAPORA TEPKİLER 14. Sayfada

tiğini dile getirerek mevcut başvuruyu uygun bulmamıştır. Başvuru incelenmek üzere AT Komisyonu'na devredilse de, komisyon uzun bir süre Türkiye'nin başvurusuna bir cevap vermemiştir.

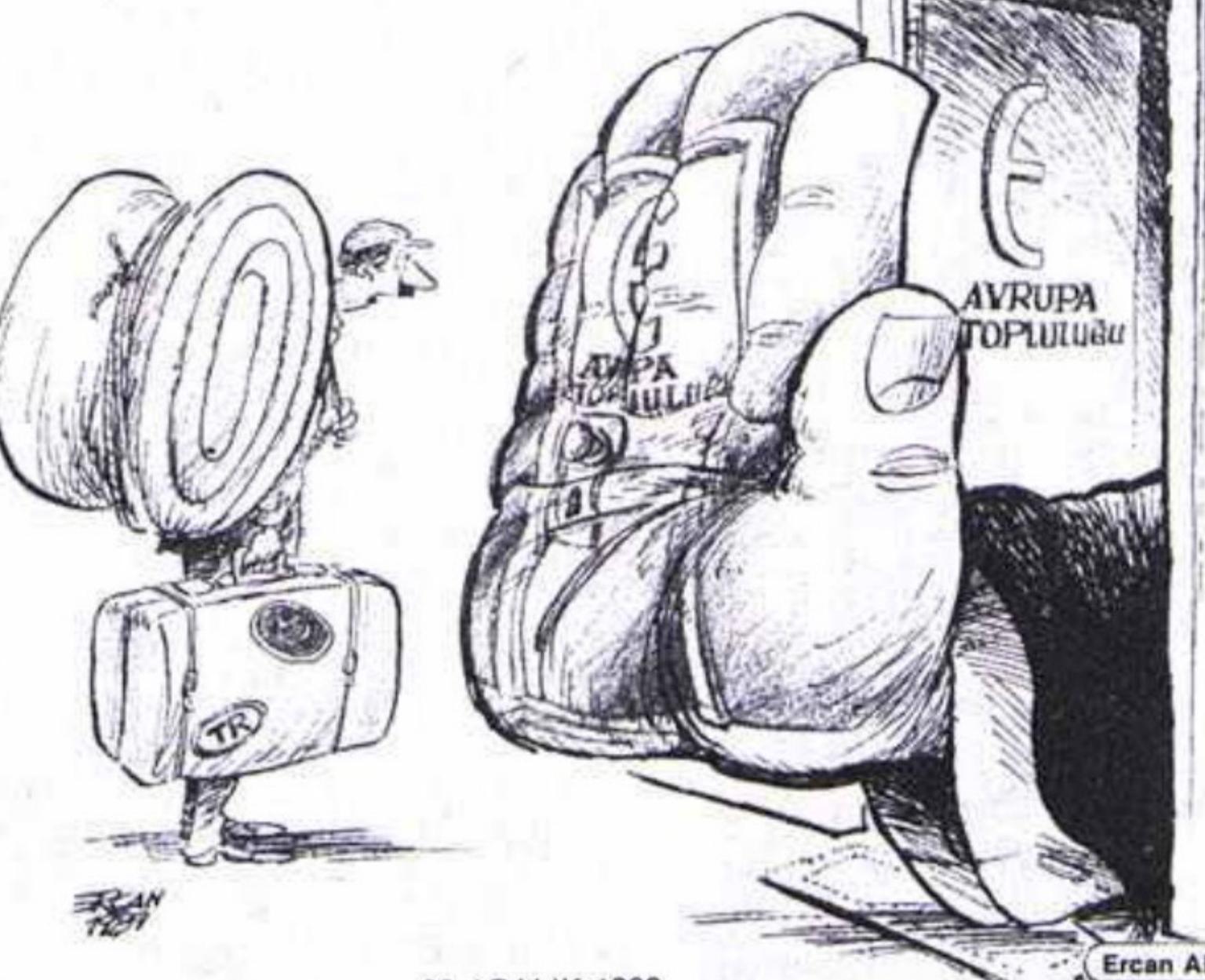
Bu süre içinde AT'nin ayrı bir toplantıda 1992'ye kadar birliğe yeni üye alınmayacağı karara bağlaması Komisyon'un başvuru talebine olumsuz cevap vereceğinin işaretiydi ve beklentiği üzere Komisyon 18 Aralık 1989'da aldığı kararla Türkiye'ye başvurusunu askıya almayı önermiştir (Çalış, 2006: 253-272). Komisyon'un kararındaki gerekçeler daha sonraki yıllarda Türkiye ve Avrupa Birliği arasındaki ilişkileri belirleyen parametreler konusunda öncü olması nedeniyle önemliydi.

Komisyon Türkiye'nin üyelik başvurusunun askıya alınmasına ilişkin kararını büyük ölçüde Türkiye'deki ekonomik yetersizliğe, demokrasi ve insan hakları problemlerine, azınlık sorunlarına ve Kıbrıs'la ilgili anlaşmazlıklara dayandıracak vermiştir.

Avrupa Topluluğu Türkiye'nin üyelik başvurusunu kabul etmemesine rağmen, başvuru Avrupa kamuoyunun Türkiye'nin içişlerine yönelik ilgisini artırmış ve 1980'lerin sonundan itibaren Türkiye'nin insan hakları performansları konusunda AT'nin artan müdahalelerine tanık olunan yeni bir süreç başlamıştır (Dağı, 2001: 27).

İlk olarak Haziran 1987'de Avrupa Parlamentosu aldığı bir kararla Türkiye'yi 'Ermeni Soykırımı'nı tanıtmaya çağıırırken, aynı zamanda azınlık meselelerinin de Avrupa standartları doğrultusunda çözülmesini talep etmiştir. Daha sonra 1980 darbesiyle ülkeden ayrılan Türkiye Komünist Partisi yöneticilerinin yurda dönüşü sırasında tutuklanmaları üzerine Avrupa Topluluğu, Ankara'yı sert bir şekilde eleştirmiştir ve yine Avrupa Parlamentosu bu tutuklamaları gerekçe göstererek

Çiziyorum

Batı, bize hayal

Nur BATUR/HELŞİNKİ

Yangın bombası atmak istediler
Dazlaklardan
dügüne saldırdı

Tarsus'a kan davası cinayeti
Nişanlı çift
öldürüldü

Tarımçı golgi anlatır
Milliyet
Cakar'la konustu

Ocak 1988'de aldığı bir kararla Türkiye'ye yapılacak finansal yardımları bloke etmiştir (Dağı, 2001: 28-29).

Fakat bunların hiçbiri 1990'ların başından itibaren AT'nin **Kürt meselesine yönelik ilgisi** kadar Türkiye üzerinde etkili olmamıştır. PKK, terör eylemlerinin yanı sıra Mayıs 1990'daki kongresinde aldığı bir kararla sivil örgütlenmeye de alan açtı (Balçıcı, 2017: 165) ve çok sayıda Kürt milliyetçi siyasi sivil toplum örgütü faaliyetlerine başladı. Gerek bu yeni durum gerekse PKK'nın savaşı kitlesel hale getirmesi karşısında Türkiye sıkılıkla orantısız güce başvurdu ve insan haklarını uzun bir süre askuya aldı. Bu da Avrupa Topluluğu'nun insan hakları ihlalleri konusunda Ankara'yı daha sert eleştirmeye başladığı yeni bir süreci başlattı. Yeni siyasetin ilk örneği, Mart 1992'de Newruz kutlamaları sırasında **orantısız güç kullanımı** nedeniyle doksan sivilin öldürülmesinin ardından yaşandı. Avrupa Parlamentosu aldığı bir kararla Türkiye'yi sert bir şekilde eleştirdi ve yaşananlar için uluslararası bir soruşturma açılmasını talep etti.

AT'nin öncekilerden farklı olarak bu yeni tavrı, Türkiye'nin ulus-devletçi yapısını hedef alıyordu ve bu nedenle ülkede **Batıcı siyasetin en önemli taşıyıcısı olan Kemalist bürokrasiyi tedirgin etti**. Avrupa'dan gelen bu eleştiri ve tepkiler zamanla ordu başta olmak üzere Kemalist bürokrasi içinde Avrupa Birliği'ne yönelik kuşkucu bir tavın doğmasına kadar gitti.

Mart 1992: Almanya PKK ile savaşın en yoğun olduğu dönemde insan hakları ihlali gerekçesiyle Türkiye'ye silah satmayacağını açıkladı.

Almanya Dışişleri Bakanı "dostluğu" bıraktı, saldırıyla geçti

Hans, Türkiye'ye savaş açtı

Mart 1992: Türkiye'de, Almanya'nın silah ambargosuna karşılık, Alman mallarına boykot kampanyası başladı.

Hans çıldırdı, "Türkiye Yugoslavya gibi bölünsün" diyor

"Alman'a boykot"

Almanya bildiğini okuyor

Avrupa Parlamentosu'nda
Ankara'ya karşı ortak cephe

Türkiye'ye baskı üstüne baskı

4 Nisan 1992
Milliyet

Parlamentoda Sosyal Demokrat ve Hıristiyan Demokratlar Türkiye'ye karşı baskı içerikli öneriler getirdiler. Türkiye'den istenenler söyle:

- Nevruz olayları nedeniyle Türkiye'ye karşı uluslararası soruşturma açılsın
- Türk Hükümeti, Güneydoğu'da güven ortamı sağlasın, 'İlgili halkların haklarına barışçı çözüm' getirilsin
- Türkiye terör ile mücadelende insan haklarına saygı olsun, NATO silahlarını bu amaçla kullanmasın. AT üyeleri bunu kontrol etsin

► Ahmet SEVER'İN HABERİ 13'TE

Almanya'ya 2 tepki

ÖZAL: "Silahsız insanlara ateş ediliyor yalanlarını üretenleri, Türk ulusu olarak önce hakikate, sonra da kendi kamuoyularına ihanet etmekle suçlamaktayız"

DEMIREL: "Silah ambargosu sık değil, ayıptır. Türkiye'yi zayıflatmaya çalışmak dosta değilidir. Devletin vatandaşsa silah doğrultugu da geçersiz ve gülünçtür" ► 12. SAYFADA

1
2

AT Türkiye'yi
kınama ve CHP
Avrupa
Hans'ı
yalnız
bıraktı

Balkanlarda Türk Azınlıklar Meselesi

Ülke dışında yaşayan Türk azınlıklara ilişkin Cumhuriyet'in ilk döneminin ardından belirgin bir politika izlenmemiştir. Bunun istisnası Bulgaristan'ın 10 Ağustos 1950'de 250 bin Türkü sınır dışı etme kararını Türkiye'ye ilettiği notasına, dönemin Menderes hükümetinin bu kadar sayıda insanın Türkiye'ye alınmayacağı şeklindeki cevabı ol-

10 Ağustos 1950: Bulgaristan Türkiye'ye nota vererek ülkeydeki 250.000 Türkü sınır dışı edeceğini bildirdi.

Bulgar hükümetinin şiddetli bir notası

250.000 Bulgar tebaalı Türk'ün üç ay zarfında Türkiyeye nakli isteniyor

Paris, 10 (A.A.) — Bulgar Dışişleri Bakanı tarafından Sofyada Türkiye elçiliği maslahatgüzarına verilen notanın metni bu akşam Bulgar ajanı tarafından yayınlanmıştır. Bulgar hükümeti bu notada son iki sene zarfında Türki-

nazara alarak ve 18 ekim 1925 tarihli konvansiyona uygun olarak, Türkiyeye hicret etmek arzusunu izhar etmiş olan 250.000 kadar Türk asıllı Bulgar tebaasına vize vermek meselesini pek yakında halletmeyi kararlaştırmışlardır.

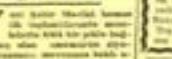
7 Ekim 1950: Bulgaristan'dan gelen Türklerin sayısı 35 bine yaklaşınca Türkiye sınırları kapattı.

Türk - Bulgar hududu dün tekrar kapatıldı

Buna sebeb Bulgarların 1925 anlaşmasına riayet etmiyerek vizesiz çingeneleri topraklarımıza sokmak istemeleridir

Sofya maslahatgüzarının Bulgar Dış İşleri Bakanlığıne yaptığı şifahi teşebbüs. Sofya radyosunun mutad kabulüyle yayıldı ve hakikatler gene tahrif edildi

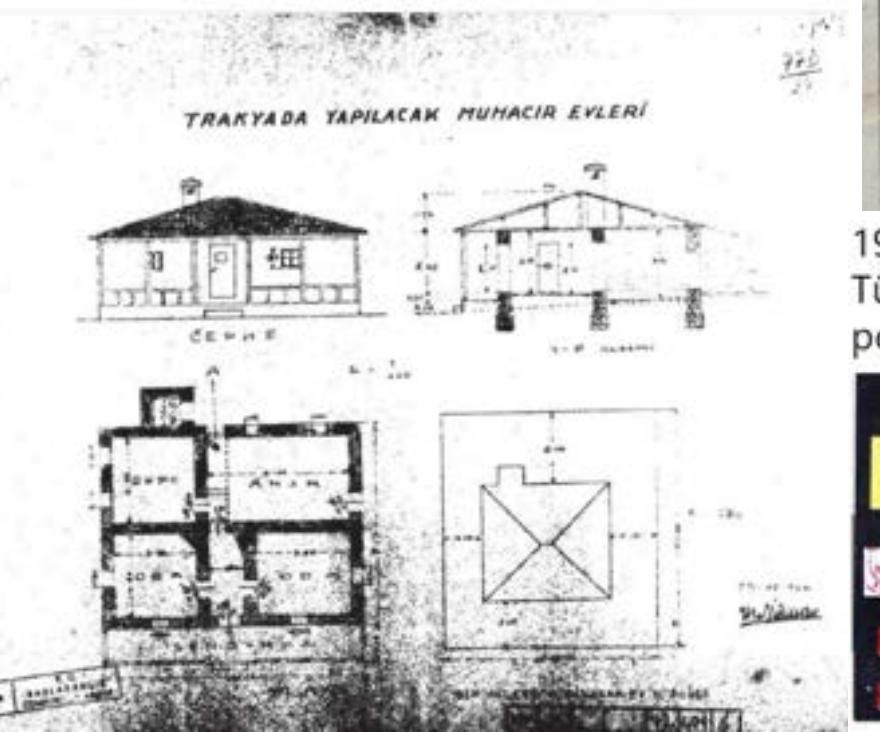
Memur ve siyaset

Arşiv, 7 (İzmir) — Bulgar Dış İşleri Bakanlığıne yaptığı şifahi teşebbüs. Sofya radyosunun mutad kabulüyle yayıldı ve hakikatler gene tahrif edildi

— Arşiv No. 2, 25. 10. 1950

1950-1952 döneminde 150.000 civarında kişi Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etti.

1928: Türkiye'de Latin harflerine geçişle paralel bir şekilde Bulgaristan'daki Türk azınlık arasında da yeni yazı kursları başlıdı.

Bulgaristanda yeni yazı kursu

14 TESRİNEVEL 1928

Zagrad kursuna devam edenler — ortada imamî Arif Selim ve Arif Necip Beyler dan tertip edilen yeni harfler kursu Eylülün onbeşinden yirmisine kadar devam etmiştir.

Bulgaristanın Yargrad Kazalarındaki Türk Muallimler Birliği tarafından

Yeni yazı inkılâbi huddularımızın ötesinde ırkdaşlarımız tarafından da harzican edildi.

Kursta Arif Selim ve Arif Necip Beyler ders vermişlerdir.

1985: Bulgaristan'da Jivkov yönetimi, ülkeydeki Türklerle yönelik kapsamlı bir asimilasyon politikası başlattı.

•Türk çocukların "devşirme" planı Bulgarlardan son darbe

● 1 Ağustos'tan itibaren uygulanacak plan gereğince

- 1 12 yaşına kadar olan Türk çocukların altılarından alınarak, "Devlet Bakımevleri"ne konacak, burada Bulgar eğitimi görecek
- 2 Rum camiler kapasızlaşacak ve soydaşlarını toplu halde İbadetlerini yapamayacaklar

- 3 Bulgarlaştırmanın yeni yöntemi: Türk kızlarına Bulgar gencelerle zorakılık
- 4 Düzenlerde hiçbir şekilde Türk halk oyunları oynamayacaklar

mustur. Bu cevaba rağmen Bulgar yönetiminin artan baskısı üzerine **35 bine yakın göçmen Türkiye'ye kabul edilse de**, sayının hızla artması üzerine Türkiye sınırlarını kapatmıştır. Bu kısa süreli gerginliğin ardından ülke dışında yaşayan Türk azınlıkları konusu uzun bir süre Ankara'nın gündemine gelmemiştir.

1980'lerin ikinci yarısına gelindiğinde ise azınlık meseleleri ilk olarak Bulgaristan ve daha sonra Yunanistan'da yaşanan gelişmelerle Türkiye dış politikasının ilgi alanına dahil olmuştur.

1984 yılından itibaren Bulgaristan'daki **Todorov Jivkov yönetiminin ülkeydeki Türk azınlığın nüfusunun hızla artmasını** gerekçe göstererek 'Bulgarlaştırma' projesi kapsamında ülkeydeki Türklerin haklarını sınırlandırmaya başlaması başlangıçta Türkiye'de fazla bir karşılık bulmamıştı. Fakat kısa süre sonra Bulgar hükümetinin Türkçe konuşanları cezalandırmak, **Türkçe kitapların satışını yasaklamak ve Türkçe isimleri değiştirmeye zorlamak** gibi kampanyaların yanı sıra, birçok Türkün yaşamını yitirdiği şiddet eylemlerine başvurması Türkiye'de soruna yönelik ilgisi artırılmıştır. İlk olarak **Mart 1985'te Türkiye, Bulgaristan'a nota vererek sorunun görüşmeler yoluyla çözülebileceğini** ve iki ülke arasında bir göç antlaşması imzalanabileceğini bildirmiştir. Fakat Bulgaristan gelen uluslararası baskılara rağmen Türkiye'nin göç antlaşması önerisini içişlerine karışıldığı gerekçesiyle 1989'a kadar kabul etmemiştir (*TDP, 2005: 179-180*).

Türkiye 1989'a kadar sorunun çözümü noktasında sorunu uluslararası platformlara taşıma politikası izlemiştir ve Bulgaristan'ın üzerine uluslararası kamuoyunun baskısını çekerek onu geri adım atmaya zorlamayı tercih etmiştir. Bu doğrultuda **Avrupa Birliği** ve **ABD'nin yanı sıra, Uluslararası Af Örgütü** gibi uluslararası sivil örgütler Bulgaristan'ın politikasını eleştiren raporlar yayımlamış ve açıklamalarda bulunmuştur.

1985: Bulgaristan'da Jivkov, Türklerin nüfusu göreli olarak hızlı arttığı gerekçesiyle Türklerin temel haklarını sınırlandırmaya başladı

Evren, Sofya'yı uyardı

● **Türklerin hak ve hukukunun korunmasını istedik**

- Bulgaristan'daki Türklerce çeşitli baskılara yapılması ve bazı soydaşlarının öldürülmesi olayları, Çankaya Kökü'nde yapılan üst düzey toplantılarında görüşüldü
- Cumhurbaşkanı Evren, Türklerin hak ve hukukunun korunmasına gerekli önlemlerin alınması için Bulgaristan Devlet Başkanı Jivkov'a bir mesaj gönderdi
- Bulgaristan Devlet Başkanı Jivkov'un, Evren'in çağrısına olumlu yanıt verdiği öğrenildi

[Haber 10. Sayıda](#)

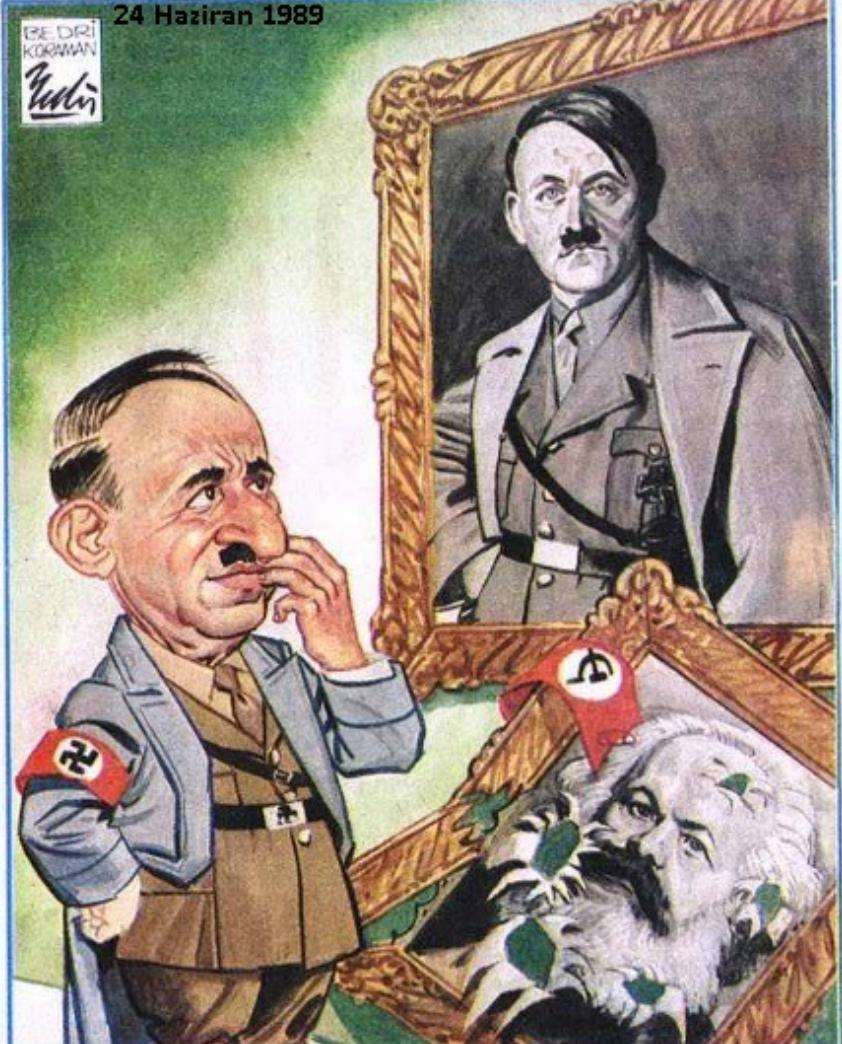
Cumhurbaşkanı, başörtülü öğrenciyi, "Çıkar onu" dedi

Cumhurbaşkanı Kemal Evren, Gazi Öğrenci Yurdu'na dün dini işaret etti, her yeri denevi, İG-reninle konuştu. Evren bu urdu, Pedime Sabancı adlı öğrenciyi yanına peşverdi, "Bu her sen baplarınla, coğuluğa emanet, pazar başörtüsü" dedi. Evren, bari öğrenciye, "Talepte numaralar yok" diye yanıtvermesi üzerine, "Sen baplıya adatsın" dedi. [Haber 10. Sayıda](#)

21 Ağustos 1989: Türkiye Bulgaristan'dan gelen yoğun göz nedeniyle sınır kapılarını kapattı.

Kapandı sınırda gözbaşı Özal 2 ay önce, "1 milyon da gelece alırız" demişti

Aileler bölündü

Türkiye'nin diğer bir politikası ise İkinci Özal Hüküme-
ti programında belirtildiği üzere buradaki Türklerin "Tür-
kiye'ye göç etmelerine izin verilmesi için her türlü gayreti
göstermek" olmuştur. Fakat 1989'da Bulgaristan'ın ülkeye
Türkleri topluca göçe zorlaması konuya yeni bir boyut ka-
zandırmış ve kısa süre içinde 350 bin civarında kişi Türki-
ye'ye gelince Ankara 22 Ağustos'ta vize uygulaması getirerek
Bulgar sınırını kapatmıştır.

Sınır kapısında kalan Bulgar Türklerinin yol açtığı kriz
ise Kasım 1989'da Jivkov'un parti içi darbeyle devrilmesinin
ardından Bulgaristan'ın Türklerle yönelik asimilasyon politi-
kasına son vermesiyle çözülmüştür. Bu gelişme üzerine 150
bin kişi Bulgaristan'daki evlerine geri dönde de, Türkiye'de
kalan Bulgar Türkleri daha sonraki yıllarda Türkiye-Bulga-
ristan ilişkilerini şekillendiren bir kamuoyu gücü oluştur-
muştur.

Bu olay Türkiye'nin 1990'lar boyunca Balkanlarda Os-
manlı mirası ile muhataplığının ilk işaretlerini veren bir
gelişme olması dolayısıyla önemliydi ve bu miras 1990'lar
boyunca Türkiye dış politikasını önemli ölçüde meşgul ede-
cektir.

Yunanistan'da ise bir mahkemenin aldığı Batı Trakya'da
Türk bulunmadığı anlamına gelen kararın ardından, 29 Ocak
1988'de 10 bin civarında Türk'ün bir gösteri yürüyüşü dü-
zenlemesiyle Türkiye uzun bir süreden sonra Batı Trakya
meselesiyle ilgilenmeye başlamıştır. Yunanistan'ın Avrupa
Topluluğu üyesi olması buradaki Türklerle hak arayışı ba-
ğlamında belli bir alan açmış ve bu durum zamanla Türklerin
örgütlenerek politik bir aktör olmasına giden süreci başlat-
mıştır.

Yunanistan'daki 1920 tarihli bir yasaya göre Müslüman-
lar kendi müftülerini seçme hakkına sahip olsalar da, bu hiç

10 Kasım 1989: Jivkov'un iktidarı kaybetmesi
ile birlikte sorun çözüldü ve gelenlerin
yaklaşık 150.000'i zamanla Bulgaristan'a geri
döndü

29 Ocak 1988: Batı Trakya'da Yunan mahke-
mesinin aldığı burada Türk yok kararına
tepki olarak büyük bir gösteri düzenlendi.

**zirve öncesinde
TATSIZ OLAY**

**GÜMÜLCİNE'DE ÇATIŞMA
Şehre giriş-çıkış yasaklandı**

30 YARALI

Oyalan gürültülemeye çalışan Milliyet muhabiri Abdülhalim Dede de, bir grup Yunan tarafından dövüldü

Türklerin protesto gösterisinde 100'ün üzerinde kişi yaralandı. Bir Türk polis memuru da yaralandı. 100'ün üzerinde kişi yaralandı. Bir Türk polis memuru da yaralandı.

Zirve etkilenmez

Oyalan: "Batı Trakya'daki olayları yakından izliyoruz"

30 OCAK 1988

Ocak 1988: Batı Trakya olayları Turgut Özal'ın
Yunanistan ile yakınlaşma inisiyatifi ile aynı
günlerde gerçekleşti.

Milliyet ekibi bildiriyor

Davos'ta sürpriz kararlar alındı

- İki başbakan her yıl görüşecek
- Aralannda "özel telefon" kurulacak
- İki ortak komite, bütün sorunlara çözüm arayacak
- Ortak ticaret odası kurulacak

YENİ DÖNEM

Özal: "Yunanistan AT'a girişimizle engel olmaz"
Papandreu: "Savaşa kapımı kapıyorum" HABER: E. SAYFA

Anlaşmadan sonrası ilk adımlar:

- İlk işbirliği: 120 bin kişiyi Peşmerge'ye gönderecek
- Kıbrıs Türk Toplum ve İstiklal Partisi'ne destek
- İkinci işbirliği: 100 bin kişiyi Peşmerge'ye gönderecek
- İkinci işbirliği: 100 bin kişiyi Peşmerge'ye gönderecek

**Milliyet
Halk Günü**

1 SUBAT 1988

uygulanmamıştı ve yeni süreçte Türkler ilk olarak bu haklarını gündeme getirmiştir. **Yunanistan 24 Aralık 1990'da bu yasayı değiştirmesine rağmen, Türkler 28 Aralıkta Yunanistan'ın atadığı müftüye ek olarak seçimle kendi müftülerini belirlemişlerdir.**

Azınlıkların dini liderlerini seçebilme meselesinin Türkiye'deki karşılığı ise Fener Rum Patrikhanesi idi ve başından beri bu kurumun seçtiği lider Türkiye'nin onayladığı bir kişi olmak zorundaydı. Fakat Soğuk Savaş sonrası yeni ortamda patrikhanenin daha aktif bir politika izlemeye başlamasına rağmen, bu mesele Yunanistan'da olduğu gibi Türkiye'de henüz 1990'ların başında politik ve toplumsal düzlemede etkin bir gündem oluşturmamıştır.

Bu dönemde Yunanistan'daki Türk azınlıklar bağlamında yaşanan bir başka gerilim alanı ise **1989 seçimlerinde yarısan Türk adaylara yönelik Yunan hükümetinin izlediği ayrımcı politika** olmuştur. Mahkemeler ve basın üzerinden yürütülen bu ayrımcı siyaset toplumlar arası gerginliği besleyince Yunanlar toplu halde **29 Ocak 1990'da Gümülcine'deki Türklerle ait mekanları yağmalamışlardır**. Bu oylara ilişkin diplomatik girişimlerinde dönemin **Gümülcine Başkonsolosu Kemal Gür** buradaki Türklerden soydaşlarımız diye bahsedince Yunanistan konsolosu **istenmeyen kişi** ilan etmiştir. Türkiye ise buna misilleme olarak Atina'nın İstanbul **başkonsolosunu sınır dışı** etmiştir. Bu radikal karşılıklı adımlar kısa sürede yataşa da, Atina ülkesindeki Türklerin siyasal haklarını sınırlandırma politikasına devam etmiştir. **Nisan 1990 seçimlerinde iki Türk aday milletvekili seçilince** Yunanistan seçim yasasında değişikliğe giderek bağımsız aday seçilebilmek için toplam oyların en az yüzde 3'ünü alma şartını getirmiştir ve böylelikle bağımsız aday seçilme ihtimalini önemli ölçüde sınırlamıştır.

24 Aralık 1990: Yunanistan 1920den beri yürürlükte olan yasayı değiştirdi, ülkedeki Müslüman Türklerin kendi müftülerini seçmesini engelledi

Müftü seçiminde Yunan oyunu

Reha MUHTAR ATINA

YUNANISTAN'da Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı "kendi müftüsünü kendisi seçmek amacıyla" bugün sandık başına giderken, Yunan hükümeti müftü seçimini belirleyen eski kanunu Noel tatili sırasında değiştirecek, seçimlerin "hukuki dayanağını ortadan kaldırmayı" amaçladı.

Yunanistan Başbakanı Konstantin Miçotakis tarafından diğer siyasi parti liderlerinin görüşleri alınmadan sonra hazırlanan ve Cumhurbaşkanı Konstantin Karamaçis'in onayıyla Resmi Gazete'de yayınlanan yeni kararname, müftülerin seçimle gelmeleri olanacağını ortadan kaldırıyor.

29 Ocak 1990: Yunanistan'da Türklerle yönelik ayrımcılık sonrası büyüyen toplumsal gerginlik sonucu Türklerle ait mekanlar yağmalandı

"Çek kez gelip civil civıl bulduğum Batı Trakya kentini dün adeta Türkler terkedmişim!"

Gümülcine hayalet şehir

Gümülcine'de yargılama

Sadık Ahmet'e 1,5 yıl hapis

Gümülcine Bidayet Mahkemesi, "yalan haber yaymak" ve bildirilerde "Türk" kelimesi kullanmakla suçlanan, eski milletvekili Dr. Sadık Ahmet ve milletvekili adayı İbrahim Şerif'e 18'er ay hapis ve 3'er yıl sosyal haklardan mahkûmiyet cezası verdi.

Duruşma öncesinde ve sonrasında Yunanlılar taşkınlık yaptı. Dışişleri, Türk azınlığa karşı girişilen hukuk dışı davranışlara son verilmesini istedi. **3. Sayfada**

3 Ocak 1990: Yunanistan Gümülcine Başkonsolosu Kemal Gür'ü istenmeyen adam ilan ederek sınır dışı etti.

Türkiye'den Yunanistan'a İstanbul'a misilleme Konsolos sınır dışı

• Batı Trakya'da Türk azınlığa yapılan insanlık dışı urapımlar ve ardından Cumhurbaşkanlığından Kemer Coran sınır dışı edilmiş bir Türk-Yunan gerginliğini doruğa çıkardı. • Ankara'da Gümülcine'ye misilleme sırasında Fırat Nehri'ni İstanbul Başkonsolosluğu'na "istemeyen adam" ilan etti ve bir harita içinde okyanus taraflı mesnevi lattı.

HABERİ 15. SAYFADA
Tatlı emekliliği Meclis'e iade etti
BUGUN
Özal'dan veto
5
ANKARA KULİSİ
Orhan TOKATLI
Dinçerler'in SHP'ye çağrı
S HP'da, kurultayı sona erdik, galip olmazızın, demokrasinin geleceğini aşımış ANAP'lıları düşmeye

2 Ağustos 1990: Irak Kuveyt'i işgal etti ve kısa bir süre sonra ABD Irak'a çekilmesi çağrısında bulundu.

Körfez Savaşı ve ABD

2 Ağustos 1990'da Irak, sınırındaki tartışmalı bölgede petrol kuyuları açarak kendisini ekonomik olarak zarara uğratığı gerekçesiyle komşusu Kuveyt'i işgal etmiştir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi aynı gün içinde toplanarak Irak'ın derhal Kuveyt'ten çekilmesi çağrısında bulunmuş ve ardından da 6 Ağustos'ta Irak'ı çekilmeye zorlamak amacıyla ambargo kararı almıştır.

Bunun üzerine Türkiye hükümeti, Cumhurbaşkanı Özal'ın talebi doğrultusunda 8 Ağustos'ta Kerkük-Yumurtalık Petrol Boru Hattını kapattığını ve Irak ile ticaretini durdurduğunu açıklamıştır. Bu kararın ardından Özal'ın talimatıyla dönemin dışişleri bakanı ve diğer politikacıları bölge ülkelerine giderek bu ülkelerde ambargo kararına uymaları konusunda ikna etmeye çalışmışlardır (Yeşiltaş, 2012: 83).

Irak krizi sırasında verilen bu ilk tepki bir taraftan Türkiye'nin Batılı güçlerin yanında Körfez Savaşında yer alacığının en güçlü işaretiyken, diğer taraftan da Özal'ın bütün süreci önemli ölçüde şekillendirmesinin ilk adımı olmuştur. Nitekim petrol hattını kapatma kararı bütünüyle Özal'a aitti ve Özal bu kararı aynı gün yapılan Milli Güvenlik Kurulu'ndan çıkan aksi yönde karara rağmen almış ve uygulamıştır.

8 Ağustos 1990: BM'nin ambargo kararı sonrası, Türkiye Kerkük-Yumurtalık petrol boru hattını kapattı ve Irak'la ticareti durduru.

Özal: "Boru hattından yükleme-boşaltma durduruldu" **Ambargoya tam katıldık**

GECENİN ETKİLİ ÜÇLUŞU

23 Ocak 1991 Çarşamba

Ozal, savaş halinde "şartsız kullanma" isteğine sıcak bakıyor **Bush'un gözü İncirlik'te**

29.11.1990

Muhalefete çağrı yaptığı
Dalan'dan erken seçim önerisi

TÜSİAD Başkanı politika da gitmiyor
Boynar: 'Aday olmayacağım'

Boynar olayının perde arkası

Times'e, "ABD üslerini destekleme" dedi
Özal'a AT sözü

TRT uyudu

Ortadoğu'da askeri güçlerin dağılımı

İsrail	Nüfus: 4.54 m.
Nükleer güç	650.900
100 savaş başlığı	2.727
141.000 (48 saatte)	2.157
645.000'e çıkabilir	366
1.360	1 milyon
3.800	5.500
574	3.500
77	513
	160

TÜRKİYE	Nüfus: 55.5 m.
Asker	650.900
Savaş tankı	2.727
Top	2.157
Savaş uçağı	366

IRAK	Nüfus: 17.84 m.
Asker	1 milyon
Savaş tankı	5.500
Top	3.500
Savaş uçağı	513
Savaş helikopteri	160

İRAN	Nüfus: 54.37 m.
Asker	604.000 asker ve
Savaş tankı	250.000 devrim muhafizi
Top	121
Savaş uçağı	500
Savaş helikopteri	100
	800

SSCB	Güney Stratejik
Nükleer güç	Komutanlığı
10.000	10.000
8.600	8.600
400	400
560	560

TÜRKİYE

SSCB

Ummam Nüfus: 11.7 m.

Şili	Nüfus: 11.7 m.
Asker	404.000
Savaş tankı	4.050
Top	2.150
Savaş uçağı	499
Savaş helikopteri	110

Dünya	Nüfus: 3.1 m.
Asker	85.250
Savaş tankı	1.131
Top	247
Savaş uçağı	111
Savaş helikopteri	24

Mısır	Nüfus: 54.15 m.
Asker	448.000
Savaş tankı	2.425
Top	1.260
Savaş uçağı	516
Savaş helikopteri	72

İRAN	Hüremşehr
Um Kasr	Sattularap su yolu
IRAK	Warbah adası
KUVEYT	Bubiyan adası
Kuveyt	

Şekillerin anlamı:

- Asker sayısı
- Savaş tankı
- Top
- Savaş uçağı
- Savaş helikopteri

Riyad

S. Arabistan	Nüfus:
65.700	13.49 m.
550	
443	
179	

Yukarıdaki tablo,
The Independent
gazetesinden
alılmıştır.

ABD

6 büyük savaş
gemisi, 3 uçak
gemisi, 5 savaş gemisi,

Mısır'da 1.350 asker

Turgut Özal ve yakın çevresine göre, ABD yanında yer alanın birçok nedeni bulunmaktaydı. İlk olarak, Türkiye'nin Batı odaklı dış politikasının bir göstergesi olan bu tercih, Türkiye'nin Soğuk Savaş sonrası düzende hâlâ kullanışlı ve sadık bir müttefik olduğunu Batılı ülkelerin gözünde ortaya koyacaktı (Özal, 1989; Efegil, 2001: 154).

İkinci olarak ise PKK meselesinden dolayı Irak, Türkiye'nin uzun zamandır temel dış politika konularından biri olmuştu ve olası savaşın ardından Özal yönetimi Irak'ın yeniden yapılanmasında söz sahibi olmak istiyordu.

Petrol boru hattını kapatarak olası bir savaşta ABD'nin yanında yer alacağını açık bir şekilde ortaya koyan Ankara'dan Washington yönetimi üç temel talepte bulunmuştur. Dönemin ABD Dışişleri Bakanı James Baker'in 9 Ağustos'taki ziyaretinde açığa çıkan bu talepler şu şekildeydi: Türkiye'deki üslerin kullanılması, Irak'ın Kuveyt cephesindeki gücünü zayıflatmak amacıyla Türkiye'nin askeri birliklerini Irak'ın kuzeyine kaydırması ve Suudi Arabistan'da konumlanan müttefik kuvvetlerine asker gönderilmesi (TDP, 2005: 255).

İlk talep bağlamında, 5 Eylül 1990'da Türkiye Parlamentosu aldığı bir kararla hükümete yabancı askerlerin Türkiye topraklarına konuşlandırılması izni vermiştir. Bu karar sonrası ABD savaşın başladığı Ocak ayına kadar İncirlik'teki askeri üsse çok sayıda savaş uçağı sevkiyatı yaptı ve Türkiye'deki diğer askeri üsleri güçlendirdi. BM'nin 29 Kasım 1990'da aldığı Irak'ın 15 Ocak 1991'de Kuveyt'ten çekilmemesi halinde askeri müdahaleyi devreye sokma kararı alması savaşın tarihini önemli ölçüde netleştirmiştir. Bir gün öncesinde Washington yönetimi Baker'i bir kez daha 14 Ocak 1991'de Ankara'ya gönderdi ve İncirlik ile ülkedeki diğer üslerin Irak'a karşı kullanılması talep edildi (Bölme, 2012: 339). 17 Ocak 1991'de toplanan meclis, 5 Eylül'deki kararını

ABD üsleri istiyor

ABD Dışişleri Bakanı Baker "Üsleri konuştuk" dedi. Türkiye, Suudi Arabistan'a kuvvet göndermiyor

ÖZAL, BAKER — Cumhurbaşkanı Özal, ABD Dışişleri Bakanı Baker ile Çankaya'da 1 saat 45 dakika görüştü. Baker, Özal'ın ABD'ni istediklerini söyledi. (Fotoğraf: Rıza Karay)

► ÖZAL, İNÖNÜ VE DEMİREL'İ YARIN KÖŞ'E DAVET ETTİ 14. Sayıda

NELER KONUŞULDU?

Üsler ABD, Körfez'de olası bir askeri harekâta Türkiye'deki üsleri kullanmak istiyor. Ankara, ulusal üslerin NATO Dışişleri Bakanları'nın bugünkü toplantı yaptığı sırasında "askeri müdahalenin" kaçınılmazlığını durumda buna "evet" diye bilicek. **Çokuluslu giz** Türkiye, S. Arabistan'daki çokuluslu giz asker göndermeye su anda uygun görür. ABD, bunun Ankara ile Riyad arasındaki bir sorun olduğunu söyleyerek aradan çekildi.

Birleşmiş Milletler Türkiye, Körfez krizinin Güvenlik Konseyi'nin ekonomik ambargo kararının uygulanmasıyla, askeri müdahaleye gerek kalmadan çözümnesinden yana. Ancak müdahale zorunlu olsa, bunun BM imanesinde gerçekleşmesini yeşiliyor.

Güvence Ekonomik yaptırımların Türkiye'ye vereceği zarar, ABD'li yetkililere ayrıntılı biçimde aktarıldı. 14. Sayıda

BAŞKENT'TEN

Karar
"yes' mi?"

Bugün Britnel'de toplanacak olan NATO Bakanlar Konseyi'nde ABD, Irak'a karşı operasyon için "devam" isteyerek, 1 saat toplanmasa ve arama NATO İcra Kurulu tarafından AMET TAR'ın yerine 17. Sayıda

CÜNEYİT ARÇAYÜREK
yazıyor

Son Manevra

İste işyeri, İtalya hattı F. Almanya lojistik aparatı işbirliğiyle ABD'ye. Bir Batı'dan geri kalan çoklu deşifre ya Sanomot, onunun mutlu bir şekilde döndüğünü söylüyor. 17. Sayıda

BAŞKAN — Haberler sağlıyor... Su televizyonu açın, bakanın hizmeti se karşınız alıngat.

► İNÖNÜ: NATO AMACI DIŞINDA KULLANILAMAZ 11. Sayıda

BANK24 KARTI
Bank24 Kartı, her banka ve diğer finansal kurumlarla
uyumlu bir karttır.
FAMILİEBANK

Cumhuriyet

67. Yıl Sayı: 23721

Kurucusu: Yusuf Nadi 900 TL İKSV 6 Eylül 1990 Perşembe

İSLEM:TAMAM!
BANK24

Hükümete asker gönderme izni TBMM'nin gizli oturumunda kabul edildi

Yetkiye
246 Evet
136 Hayır

İNÖNÜ'DEN ÖZAL'A

Savaş istiyor

İnönü, Ortadoğu'da pay almanın hayatı olduğundan devrederek "Biz günümüzdeki komşularımıza karşı kendimizi koruyamayacak mıysız ki asker çağrıyorsunuz?" diye sordu. SHP Lideri Erdal İnönü, asker çağrısının ABD'nin güney sınırımızda ikinci cephe açması anlamına geleceğini söyledi. 19. Sayıda

GİZLİ AÇIK... CÜNEYİT ARÇAYÜREK yazıyor. 8. Sayıda

DEMİREL

Hain bir senaryo

Demirel, "Bu ülkenin çocukların kananı dökerek veya çarptırarak kraldan başkasına para alacağınız diye kim düşünüyorsa boğazına dursun, boğazına. Kraldan fazla kralci olmamızın bize büyük zarar olur. Türkiye hiçbir zaman namert köprüsünden geçmedi" dedi. 16. Sayıda

İNCE HESAPLAR İZNİK'DEN HİMET ÇETİNKAYA'ının yazısı 6. Sayıda

Hükümete asker gönderme ve yabancı ülke askerlerini Türkiye'de bulundururma izni veren tezkerenin TBMM'deki oylamasına 30 ANAP'lı katılmadı. SHP Komisyu Anayasası Mahkemesi'ne götürürecekini açıkladı.

Tezkereye karşı olduğunu açıklayan Hasan Celal Güzel ile Mesut Yılmaz da "evet" oyu kullandılar. DYP Samsun Milletvekili Hüseyin Ozalp ile Bağdatlı Muş Milletvekili Erkam Kemaloğlu ANAP'lılarla birlikte "evet" oyu verdiler. Oylamaya katılmayan ANAP Elazığ Milletvekili Cahit Aral, "Allah ülkemizi ve milletimizi korusun, ben bu vebalım altında kalmak istemem" dedi.

Bağdatlı İzmir Milletvekili Kemal Anadol, "Bu tezkereyi öneren hükümet üyeleri ve kabul edecekler, Yüce Divan'da yargılanmakta kurtulamayacaklardır" diye konuştu. 19. Sayıda

HUKUKÇULAR: SINERSEZ LEİN ANAYASAYA AYKIRI 19. Sayıda

ASKERE TEZKERE AHMET TAR'ın yazısı 8. Sayıda

Irak'tan sert uyarı

Emekli başkomiser öldürüldü

İstanbul'da

yenileyerek 'yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına' izin verdi. Bu karar, müttefik güçlerin Irak'ın kuzeyinde 'ikinci cephe' açmasına imkân sağlamış ve İncirlik Üssünün aktif bir şekilde kullanılması sayesinde savaş kısa süre içinde müttefik ülkeler lehine sonuçlanmıştır.

ABD'nin ikinci talebi doğrultusunda ise Türkiye İkinci Orduya bağlı 18 bin kişilik bir askeri birliği Irak sınırına kaydırarak Saddam'ın bir kısım askerini kuzeye tutmasını sağlamış ve böylelikle Irak'ın güney cephesini kısmen de olsa zayıflatmıştır.

Üçüncü talep bağlamında 12 Ağustos 1990'da Meclis hükümete ülkeye bir saldırı olması şartıyla silahlı kuvvetlerin kullanımı izni vermiştir. 5 Eylüldeki yetkide söz konusu şart kaldırılarak silahlı kuvvetlerin yabancı ülkelere gönderilmesine izin verildi. Aynı şekilde 17 Ocak 1991'de Meclis hükümete yabancı ülkelere asker gönderme iznini tekrarladı. Fakat gerek muhalefet ve ANAP içindeki bir grup milletvekili'nin direnci gerekse Genelkurmay'ın bu konuya yanaşmaması nedeniyle Türkiye müttefik kuvvetlere asker göndermedi.

Türkiye'nin Körfez Savaşı sırasında politikasının sonuçları ise sonraki on yıl boyunca etkisini göstermiştir.

İlk olarak Irak'a uygulanan ekonomik yaptırımlar Türkiye'nin 1990'lı yıllar boyunca bazı raporlara göre 100 milyar dolara yakın ekonomik zarara uğramasına neden olmuştur. Temelde petrol boru hatlarının kapatılması ve Irak'la ticaretin sona ermesinden kaynaklanan bu kayıplar ilk olarak etkisini 1994 ekonomik krizinde gösterirken, birçok araştırmacı 2001 ve 2002'deki krizlerin dolaylı nedeni olarak bu kayıplara işaret etmiştir.

İkincisi Türkiye İran-Irak Savaşının ardından hızla güçlenen Saddam yönetiminden rahatsızdı ve bu savaş sayesinde Irak artık Türkiye için bölgelik düzlemden bir rakip olmaktan

BM'den Saddam'a
SON ÇAĞRI

Tarihi gün
başladı

Ali H.YURTSEVER RAGDAD
Bülent HİÇYILMAZ RAGDAD
Vahap YAZAROĞLU DAHRAN
Ted LEVITE DEL AVIV

Saddam'ın yanındayız!

Köprüler atıldı

Milliyet
Halk Gazetesi

16 Nisan
20 Mayıs 1990 Lütfen Döküm
Sadece 15 Sayı
Haber & Matematik

Ozal'dan SON SÖZ
**Saddam, İncirlik nedeniyle saldırırsa,
hükümet hemen savaş yetkisi isteyecek**

Özal: 'Savaşabiliriz'

Irak'ın çökmesi ve Suriye ile Iran'ın harekete geçmesi halinde Türkiye de Irak'a girecek

ÖZAL İKİ ASAMALI PLANI
1. Askeri harekete geçme izni, 10-15 gün. Çevre ve İstihbarat
2. İstihbarat ve askeri harekete geçme izni, 15-20 gün. Sovyetler Birliği
SAV DAHKAYA

1990: Körfez savaşı pazarlıklarında en popüler konularlardan biri Ankara'nın desteği karşılığı Musul ve Kerkük'ün Türkiye'ye bırakılması idi.

DIŞ BASIN THE GUARDIAN

"Türkiye Musul'a girebilir"

LONDRA (AA) - İngiltere'nin dördüncü genel gazetelerinden Guardian, Körfez krizi de ABD Başkanı George Bush'un Irak Devlet Başkanı'na direnmek için bolge İHA'larıyle yeri uluslararası yapıtılmış, anıtk busan, sonucu istikrar kaza ettiğinde "mesele olmazsa olmaz" bir çok fatura bıktıracaktır" dedi.

Guardian, "Saddam'ın düşüğü neşet Busat'ın Türk işadamını göstermek" yazısında yazdı, "Begin'in kadar Bush'a, kritik maddi istihbaratı sağlayarak tehdit etti, Türkiye Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ı, Türklerin işteki işlerini istedigini, mazlum konusunda olumlu bir bakışta olduğunu ve İran'ın işteki işlerini istedigini söylediğini ve İran - ABD ilişkilerinde normalleşmeyi hedeflediğini kaydedildi.

Şubat 1991: ABD Dışişleri Bakanı James Baker, Musul ve Kerkük konusunda Türkiye'nin heveslenmemesi gerektiğini söyledi.

Baker: "Asıl savaş barıştan sonra başlayacak"

"Kerkük-Musul'a heveslenmeyin"

Turan Yavuz, Washington

A BD Dışişleri Bakanı James Baker, Irak'ın parçalanmasına izin vermeyeceklerini belirterek, kimse Kerkük ve Musul'a heveslenmemesini isted. Baker, ayrıca, bölgede Kürtlere de bir devlet kurdurma konusunun "savaş amaçları" arasında olmadığını kaydetti. ABD Dışişleri Bakanı bu sözleri Senato Dış İlişkiler Komitesi'nde dış yardım bütçesi ve Körfez Savaşı ile ilgili katıldığı bir oturuma söyledi.

Baker, ABD olarak, savaş sonrası Irak'ın parçalanmasına izin vermeyeceklerini ve Irak'ın toprak bütünlüğünü desteklediklerini belirtti. Baker, geçmişte ve şimdi, Irak konusunda çikarılan olan komşu ülkelерin, bu ülkeye karşı olabilecek "emellerini" desteklemediklerini ve böyle bir "parçalanmayı" istemediklerini vurguladı.

Baker, ABD olarak, savaş sonrası Ortadoğu güvenliğinin Arapları, Irak'ı ve Iran'ı içermesi gerektiğini kaydederek eski düşmanları Iran'a da bu arada "Zeytin dalı" uzattı. James Baker, "Yeniden yapılanma, bir diktatör tarafından savaşa sürüklendiği bir ulustan intikam alma fırsatı oluşturmalıdır. Irak'a karşı koalisyon, Irak'ı yeniden inşa etmeli" dedi.

çikmiştir. Nitekim henüz Irak Kuveyt'i işgal etmeden yedi ay kadar önce Özal ABD'ye yaptığı ziyaret sırasında Saddam'dan duyduğu rahatsızlığı ve ABD'nin giderek güçlenen Saddam'a karşı bir önlem alması gerektiğini açık bir şekilde dile getirmiştir (Türkmen, 2012: 159).

Türkiye'nin Körfez Savaşı sırasındaki politikasının üçüncü sonucu, savaş sonrası Irak'ta oluşan güç boşluğu PKK'nın Irak'ı bir üs olarak daha etkin bir şekilde kullanmasına yol açmış ve artan terör olayları özellikle Kürtlerin yaşadığı coğrafyanın 1990'lar boyunca militarist bir karakter kazanmasına neden olmuştur.

Bununla alakalı bir şekilde savaşın dördüncü mirası olarak da özellikle Güneydoğu bölgesinde ticaretin sona ermeyeyle işsizlik artmış ve bu durum PKK'nın bölgede etkisini artıracak sosyal bir zemin ortaya çıkarmıştır.

Son olarak da, bu savaşa ilişkin olumsuz hatalar Mart 2003'de Türkiye Parlamentosu'nun ABD'nin Irak'a gerçekleştirmek istediği müdahale öncesi benzer içerikle hazırladığı teklifini reddetmesinde önemli ölçüde belirleyici olmuştur.

1991-2001: Körfez savaşı sonrası Irak'a konulan ambargo nedeniyle Türkiye ekonomisinin zararı 100 milyar doların üzerinde oldu.

Körfez'de batan umutlar oldu

KÖRFEZ KRİZİ TÜRKİYE'Yİ NASIL ETKİLEDİ?

- 4 yılda Irak'ın uygulanan ambargosunun kaynaklı olarak 28 milyar dolarlık kayıp 60 milyar dolar olacak.
- İslah Partisi sebebiyle 2001'de navlun yarışması yüzde 43 azaltıldı.
- İslah Partisi 2 milyar dolarlık mutabakatla hizmete devam etti.
- Yılın 1,5 milyar doları İstiklal Partisi'ne hizmeti yaradı.
- Yurtdışına hattırımdan yılda 250 milyar dolarlık paraş geliri bitti. Birçok hattı kurulmaya karar verdi.

▼ Körfez Savaşı'nın üzerinden tam dört yıl geçti. Dönemin hukümeti sözleşmenin "bir koyup üç alacakannı" söyledi. Aradan geçen bu sürede Irak'a uygulanan ambargo nedeniyle Türkiye'nin kaybı 20 milyar doların buldu.

Fikret AKKAR

TAM dört yıl önce Körfez Savaşından beri Türkiye'ye kötü haberler gelmemiştir. Ülkemizin başkenti, Ankara ve çeşitli şehirlerdeki askeri birliklerin de büyük bir kısmının Irak malzemelerini bir kişi ona yüzüğü de taşadı. Üstelik Dışişleri MÜdürlük'ten görevlendirilen askerlerin yaklaşık 100'si askerlik görevi yerine "terbiye mütəssüm" oldu.

Dört yıl içinde Türkiye'nin Başkenti Turaptı. Ondan böylece ABD ve mevzuatları ile beraber

Neler kaybettik, neler...

100 bin kişilik birlik G.Doğu'ya kaydırılıyor

18.11.1990

2. Ordusuna

"Özal AKKA'yı imzalayamaz"

PARIS Çıkarması

Türkiye, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Uzlaşması Konferansına biri Cumhurbaşkanı Turut Özalın, öteki başbakan Yıldırım Akbulut'un başkanlığında içi ayrı hedefte katıldı.

Öteki Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Avrupa Konfederasyonu Kuruyemiş İstiklali AKKA Anlaşmasının "sorumlu" olduğu için Cumhurbaşkanı Turut Özal'in imza atmayacağının belirtir "Yetki hukumetinden" dedi

HABERİ 12. SAYFADA

İKİSİDE PARİSE, AMA AYRI UÇAKLA Cumhurbaşkanı Ozal ve Cumhurbaşkanı Turut Özal, aynı uçağı terk ederken. TV'den çektürülen fotoğraflar.

• Franzo'da Le Figaro (son sayısında) Körfez krizi değerlendirildi ve 2. Ordunun hizmeti sınırlanmış olduğunu öne sürüdü.

• Dışişleri Bakanı Güneş Taşer de bir raporda Türkiye'nin Körfez krizi içinde uğradığı zararın dokunuşunu yaşarken 2. Ordunun İrak'a sevkının teknikal kaynaklar nedeniyle doğrudan oldu.

HABERİ 12. SAYFADA

"Düdüğe göre
çalan
mahkeme"
Yaçın DÜĞÜN'ün yazısı 17'de

1995: Kenan Evren, Körfez Savaşı sırasında Turgut Özal'ın Musul'u alma politikasına kendisinin engel olduğunu açıkladı.

BASINDA GUVEN

23 Mayıs 1995 Sayı: 15.000 TL

Musul'a ben engel oldum

Evren: "Özal, Körfez Savaşı'nda Musul'u almamız gereğini söyledi, ben 'Orası bir bataklıktır, bir daha çıkamayız' dedim."

Güllü'nün başbakanı

Cuma İznine gerek yok

• Televizyonundan mülakatlarında konuşulan şunlardır. Personeli güvensiz hissettiğinde, oğulları D. ismini kullanıyor. D. isminin adının "Demir" olduğunu söyleyen gencin yolu, TV'den çektürülen fotoğraflarla birlikte ortaya çıktı. Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın "Sevgi" ismi de ortaya çıktı.

• Sevgi'nin amcası Ermenekliye ve Kocaeliliye İlçelerinde, Türk köylülerin belası geçirdiği Bourzat kuyularını inceledi. Sevgi, müzisyen Sıla'nın evini ziyaret etti ve şerefe "Sevgi 100" adlı bir konser düzenledi.

• "Yasaklıların halklanması iyi oldu"

• Güvenlik güçleri, Körfez Savaşı sırasında Musul'u almamız gereğini söyledi. Turgut Özal'ın "Orası bir bataklıktır, bir daha çıkamayız" dedi.

• Sevgi'nin amcası Ermenekliye ve Kocaeliliye İlçelerinde, Türk köylülerin belası geçirdiği Bourzat kuyularını inceledi. Sevgi, müzisyen Sıla'nın evini ziyaret etti ve şerefe "Sevgi 100" adlı bir konser düzenledi.

10 konu 10 görüş

- 1 Kürtler kültürel kimlik aşamasında tutulabilir mi?
- 2 Türkiye, Kürtlerin özürünü kabule zorlansın.
- 3 Bağımsız Kürt devleti çabalanna kapı açılabılır.
- 4 Talabani ile ne görüşüldüğü değil, görüşülmemesi önemlidir.
- 5 Talabani ile görüşme Irak'ın içilemeye müdaheledir.
- 6 Kürt hareketini etkiler.
- 7 Apo, bir harekete öncüklär yapamaz, militanları azaltıyor.
- 8 Türkiye, Apo'yu hiçbir şekilde muhatap alamaz.
- 9 Dikkatli Kürt politikası Apo'nun soğukluğunu keser.
- 10 ABD ile stratejik İşbirliğinde Genelkurmay'a sorulmadı

HABERİ 17. SAYFADA

Kürt kaygısı

Ali Nübler YALÇIN • ANKARA

• Kuzey Irak'taki gelişmeler, Hakkımben Kürt politikası, Kürt liderlerine Ankara'da yaptıkları temasları ve Kürt sorunun gelecekteki kasasına dair görüş, gibi konularla askeri çevrelerde belirten görüşlerdeki farklılıkların ortayaçıldı.

22 SAYFA • 1300 LIRA
(GDV DAHIL)

Bu geniş ölçekli insan gücü kısa süre sonra Türkiye'nin sınırları kapatmasına neden olurken, gerek sınırda yiğilan gerekse Türkiye'ye sığınan Kürtlerin Türkiye siyasetini yakından ilgilendiren önemli sonuçları olmuştur.

İlk olarak, Türkiye'ye sığınan Kürtlere yönelik 1984 protokolü kapsamında sıcak takip düzenlemek isteyen Irak yönetiminin bu talebini Türkiye reddedince, Irak söz konusu protokolü iptal etmiştir. Böylelikle Türkiye'nin Kuzey Irak'taki PKK kamplarına yönelik yaptığı operasyonlar 'hukuki' zeminini kaybetmiştir.

İkincisi, Türkiye'nin o güne kadar ısrarla kullanmaktan kaçındığı Kurt sözcüğü kamusal alanda dolaşma girmiştir ve Kürtlüğün ayrı bir etnik kategori olarak gerek kamuoyunun gerekse devlet aktörlerinin gözünde normalleşmesine hizmet etmiştir.

Irak'tan gelen bu Kurt mülteci akınına 1991'deki Körfez Savaşı yeni bir dalgayı daha eklemiştir. Savaş sırasında ayaklanan Kürtlerin Mart 1991'de başarısız olması ve Irak ordusunun kuzeye yönelmesiyle 1,5 milyon civarında Iraklı Kurt Türkiye ve İran sınırına dayanmıştır. Fakat Türkiye bu sefer Kurt mültecilerin sınırda içeriye girmesi konusunda isteksizdi. Önceki deneyimin ekonomik maliyet ve içerisindeki Kurt bilincinin güçlenmesi gibi Türkiye politikacılarının gözündeki olumsuz sonuçları bu isteksizliğin temel nedeni olmuştur (Oran, 1998: 54-55). Buna rağmen gelen uluslararası baskilar üzerine Türkiye bir kez daha Iraklı Kürtlere sınırlarını açmak zorunda kalmış ve onbinlerce Iraklı Kurt Türkiye'deki kamplara yerleşmiştir.

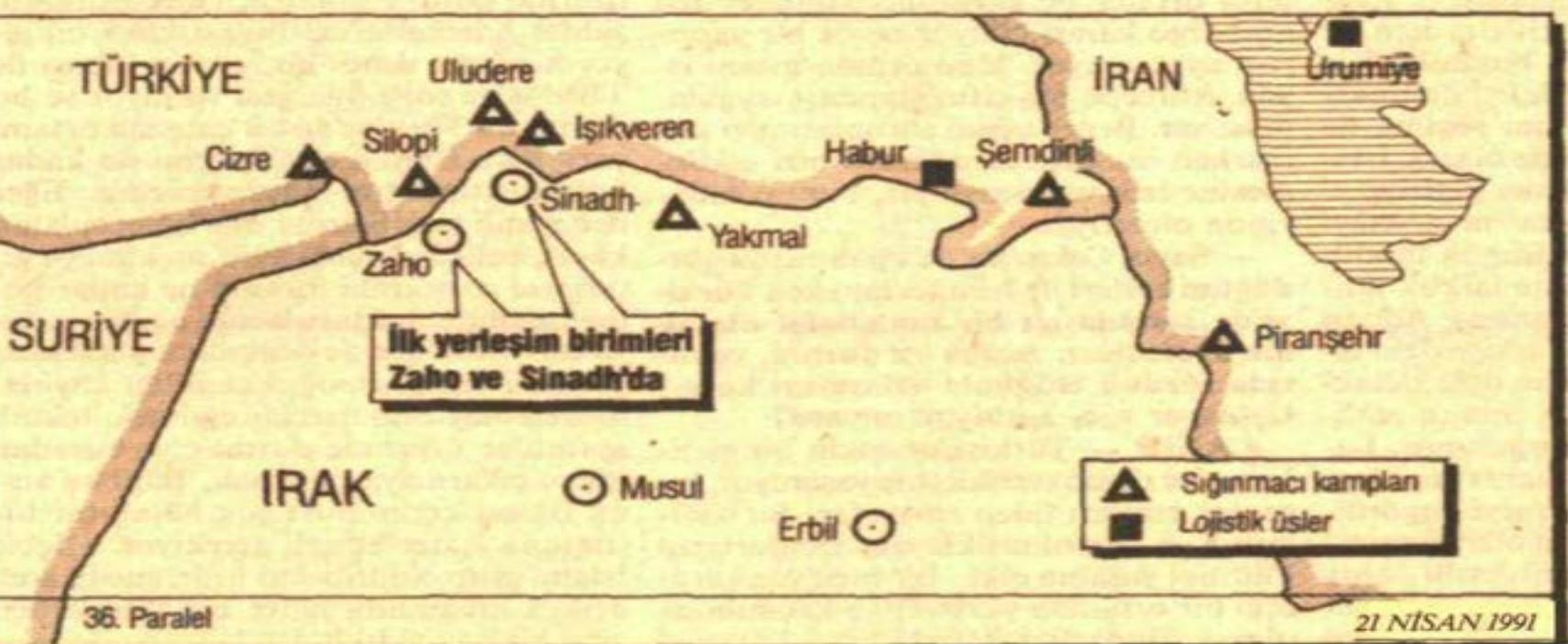
Iraklı Kürtlerin ülkede kalmasını istemeyen Ankara yönetimi, mültecilerin tekrar Kuzey Irak'a güvenli bir şekilde dönebilmesinin yollarını aramaya başlamıştır. Bu doğrultuda ilk adım olarak ABD ile birlikte hareket eden Türkiye, 6 Nisan 1991'de İncirlik'te konuşlanacak Huzur Ortak Görev

Nisan 1991: Iraklı Kürtler bir kez daha Türkiye sınırına yiğildi ve Batı'dan gelen baskilar sonucu Türkiye sığınmacılara kapıyı açtı

Milliyet objektifinden kanlı göç

Nisan 1991: Bir önceki sığınmada batılı ülkelerden ekonomik destek görmeyen Türkiye, gelen baskilar sonucu Kurt mültecilere sınırı açtı

Gücüün Kuzey Irak'a düzenlenecek insani yardım operasyonlarını yürütmesini kabul etmiştir. Kısa süre sonra ABD yönetimi, 10 Nisan 1991'de Kuzey Irak'ın önemli bir kısmının içinde bulunduğu 36. enlemin kuzeyinde uçuş yasağı getirince Kuzey Irak'ta Kürtler için 'güvenli bölge' oluşturulmuştur. Daha sonra Huzur Ortak Görev Gücü İngiltere ve Fransa askeri gücünün de katılmasıyla Birleşik Görev Gücü adını almış ve güvenli bölgeyi korumak amacıyla Kuzey Irak'a yönelik kapsamlı bir 'huzur harekâti' düzenlemeye başlamıştır (Bölme, 2012: 344).

Haziran 1991'e gelindiğinde ise Kuzey Irak'ta güvenli bir ortam sağlanmış ve Türkiye'deki mülteciler evlerine geri dönmüştür.

Iraklı Kürtlerin ülkelerine geri dönmesinin ardından Birleşik Görev Gücü 17 Haziranda feshedilmesine rağmen, Washington yönetimi Ankara'ya Kuzey Irak'ı yeni bir saldırından korumak amacıyla İncirlik ve Silopi'de konuşlanacak yeni bir gücün kurulmasını önermiştir. Bunun üzerine 12 Temmuz 1991'te Bakanlar kurulu yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasının hukuksal zeminini oluşturan bir karar almıştır. Bu kararın yanında Çekiç Güç'ün salt yabancı bir kurum olmasına engelleyen iki önemli adım atılmış ve karar hem Çekiç Güç operasyonlarını Türkiye Genelkurmayının onayına bağlamış hem de Çekiç Güç komutanının aynı rütbe ve statüsünde bir Türk komutanın da söz konusu yapılanma içinde görev almasını sağlamıştır (TDP, 2005: 261). Böylelikle Çekiç Güç, salt uluslararası bir askeri güç olmaktan çıkışmış ve Türkiye'nin de dahil olduğu Türkiye topraklarında konuşlanmış ve temel ilgi alanı Türkiye dışındaki topraklar olan uluslararası bir askeri güçe dönüşmüştür. Çekiç Güç'e ait kara birlikleri Silopi'ye yerleştirilirken, hava birlikleri de İncirlik'e konuşlanmış ve Çekiç Güç'ün görev süresinin 30 Eylül 1991'de biteceği karara bağlı

21 Haziran 1991

SİLOPI-İNCIRLIK HATTI – Washington Post'un haberine göre Kuzey Irak Kürtlerini korumak için Silopi'de konuşlanacak Batılı müttefik tugay, İncirlik'ten desteklenecek.

lanmıştır. Fakat son nokta yani görev süresi meselesi 30 Eylül 1992: ABD'nin Irak işgaliyle Kürt devleti lülede sona ermemiş, aksine belli aralıklara söz konusu gücün olasılığı ortaya çıkışınca Ankara'da Kerkük görev süresini uzatma konusu Ankara'yı uzun bir süre meşgul etmiştir.

Eylül ayında Çekiç Güç'ün görev süresi dolduğunda Ankara yönetimi söz konusu görev süresinin altı ay daha uzatılması kararı almış ve dönemin Başbakanı Süleyman Demirel bu kararı "Batıyı bilhassa ABD'yi yanımızdan uzaklaştırmamamız lazım. Batıya 50 milyar dolar borcum var. Ya 'öde' diye üzerine gelirse? O zaman ne yaparım?" ifadeleriyle savunmuştur (Bölme, 2012: 348-349). Dolayısıyla Çekiç Güç meselesi Türkiye'yi Kuzey Irak'ta yaşayanlar kapsamında değil, Batı ile ilişkiler temelinde ilgilendiriyordu ve Ankara'nın Irak politikasına zarar verse de Çekiç Güç'ün görev süresi meclise her geldiğinde uzatılmıştır.

Görev süresine yönelik ilk uzatma kararının bir başka ayrıntısı da Çekiç Güç'ün kara birliklerinin kaldırılması ve sadece hava kuvvetleri ile sınırlanılması olmuştur.

Bu tarihten itibaren sık sık Türkiye gündeminin meşgul eden Çekiç Güç'ün Türkiye siyaseti bağlamında bazı önemli sonuçları olmuştur.

İlk olarak, Çekiç Güç'ün PKK'ya yardım ettiğine yönelik sık sık gündeme gelen tartışmalar Türkiye kamuoyunda Amerikan karşılığının önemli referanslarından birine dönüştürülmüştür.

İkincisi, Çekiç Güç iç politikadaki siyasal blokların birbirleriyle mücadelede devreye sokulmak stratejik dile önemli bir zemin sağlamıştır. Bu bağlamda Çekiç Güç, Türkiye üzerindeki Amerikan nüfuzunun bir göstergesi olarak muhalifet partileri tarafından iktidarı yipratma stratejisi temelinde sık sık gündeme getirilmiştir.

Son olarak da, Çekiç Güç'ün varlığı 1990'lar boyunca Türkiye'de (özellikle de Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı bölge-

1992: ABD'nin Irak işgaliyle Kürt devleti olasılığı ortaya çıkışınca Ankara'da Kerkük petrolünden pay karşılığı Kürt devletini kabul etme senaryosu tartışılmaya başlandı

Kerkük petrolünden pay

Ankara'da yeni senaryo: Kürt devletine karşılık Türkiye'ye petrol

Birliklere hazırlık

BU GÜN

DE SÝNTHESÝ YOLU...

S

ABD'İN

KÝRT BEŞCÝ

Y

BAUDOL PARTÝLERI YÝNAHÝM

Y

Y

TURKISH COUNCIL

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Y

Aralık 1991: Çekiç Güç'ün görev süresi uzatıldı ve Süleyman Demirel yapılan eleştirilere "Batı'ya 50 milyar borç var" diye cevap verdi.

'Batı'ya 50 milyar dolar borcum var... Ya üzerime gelirlerse?

Demirel'de 'Öde' korkusu

DEMİREL'in gazeteciler, 9 Ekim'de adını "Avusturya'nın başkenti" diye yazdı. Tuncay Arıcan'ın "Demirel'in başkenti" deyiğini de makalede "Avusturya'nın başkenti" olarak kaydetti. Tuncay Arıcan'ın "Demirel'in başkenti" deyiğini de makalede "Avusturya'nın başkenti" olarak kaydetti.

Erdal İnönü: 'Devletin yapısını değiştirmek iç savaşa yol açar'

► 11. SAYFADA
FİNİN BİLYÜM HABERİ TE. SAYFA DA

CENIC GÜC SINÝALI Basınla Demirel'in uzatılacağı umydunu, üçüncü ve yekinci turda "Süleyman'ın yönetim vigâsına olsa, dünkü mavi öğrencilerin" gibi, "Batı'ya 50 milyar borç var" da "Ya üzerime gelirlerse?" ifadesini, Çekiç Güç'ün görev süresi uzatıldığını işaret ederken, "Tuncay Arıcan'ın 'Avusturya'nın başkenti' deyiğini de makalede 'Avusturya'nın başkenti' olarak kaydetti. Tuncay Arıcan'ın 'Avusturya'nın başkenti' deyiğini de makalede 'Avusturya'nın başkenti' olarak kaydetti." ifadesini, "SADDAM'A GÖZDAĞI" başlıklı makalede "Avusturya'nın başkenti" olarak kaydetti. Tuncay Arıcan'ın "Demirel'in başkenti" deyiğini de makalede "Avusturya'nın başkenti" olarak kaydetti.

SADDAM'A GÖZDAĞI "Avusturya'nın başkenti" deyiğini, "Kuzey Irak'ta yeni bir vázumu şanslı bir zamanında başkentte olacak" demek. Tuncay Arıcan'ın "Demirel'in başkenti" deyiğini de makalede "Avusturya'nın başkenti" olarak kaydetti.

12 Temmuz 1991: Bakanlar Kurulu kararıyla İncirlik ve Silopi'de konuşlanacak ve amacı Irak'ın kuzeyini korumak olan Çekiç Güç'e izin verildi

ULUSLARARASI BÝRLÝK KONUSUNDAYA HÜKMÜET NEDEN SESSİZ?

Vatandaş açıklama belediye
5 büyük soru

'Çekiç Güç' kimin?

1992: Çekiç Güç'ün PKK'ya helikopterler ile yardım ettiği tartışmaları kamuoyunu uzun süre meşgul etti.

ABD, PKK'ya yardım ettiğini, bir Amerikan helikopterinin Cudi'deki PKK kamplarını yardım malzemeleri atırmaya ilişkin haberleri kesinlikle yalanladı. Hükümet ve Genelkurmay generali ise yardımın "yanlışlıkla" atıldığı kansiyordu. Demirel, daha önce de benzer olayların kendiniile illettirdiği belirterek "Karşı kampa yardım ettiğimizi" dedi.

Helikopter adresi mi şasırı?

ANKARA (Cumhuriyet) - İkinci kez de iddiasının, Çukurca'ya yardım ettiğini, bir Amerikan helikopteriin Cudi'ye PKK'ya yardım malzemeleri atırmaya ilişkin haberleri yalanladı. Hükümet ve Genelkurmay generali ise yardımın "yanlışlıkla" atıldığı kansiyordu. Demirel, daha önce de benzer olayların kendiniile illettirdiği belirterek "Karşı kampa yardım ettiğimizi" dedi.

Demirel, "Bütün iddiaların büyük bir çoğunluğu ABD helikopterinin helikopteri kampını atırmaya yardım ettiğinden, birlikte yardım ettiğimizdir. Daha sonra Cudi'ye bir helikopter helikopterle birlikte kampı kurtarmış ve ABD helikopterinin helikopteri kampını kurtarmış. Bu yardımların birlikte yardım ettiğimizdir. İlk kez ABD helikopterinin yardım ettiğinden, birlikte yardım ettiğimizdir." ifadesini yaptı.

Demirel, "Bütün iddiaların büyük bir çoğunluğu ABD helikopterinin helikopteri kampını atırmaya yardım ettiğinden, birlikte yardım ettiğimizdir. İlk kez ABD helikopterinin yardım ettiğinden, birlikte yardım ettiğimizdir." ifadesini yaptı.

15 OCAK 1992

CAMASIR SUYU SKANDALINDA KOZLAR YARIN PAYLAŞILIYOR

lerde) militarist bir iklimin hüküm sürmesini imkânlı hale getiren en önemli dinamiklerden birisi olmuştur. Nihayetinde, 1997'de yapılan bir değişiklikle 'Kuzeyden Keşif Harekâtı' adı altında faaliyetlerine devam eden Çekiç Güç, 1 Mart 2003 tarihinde bakanlar kurulu kararıyla faaliyetlerine son verilene kadar Türkiye'nin hem iç hem de dış politikasını önemli ölçüde şekillendirmiştir.

Ağustos 1993: Kapıkule'de NATO'ya ait bir tırda yapılan aramada PKK'ya giden çok sayıda askeri malzeme ele geçirildi.

Kapıkule'de manifestosunda 'NATO yükü' taşıdığı yazılı TIR'da yapılan aramada, 24 el telsizi, 34 el telsiz anteni, el teleskopları altı 15 yedek batarya, 50 pü ve 2 tıryp kasedi, çok sayıda yaka roketi ile PKK bayrağı ele geçirildi. (Fotoğraf: AA)

Örgütte telsizve propaganda kaseti götüren araç Kapıkule'de yakalandı

NATO TIR'ında PKK malzemesi

EDİRNE (Cumhuriyet) - Edirne'de, PKK'ya çok sayıda telsiz, roket ve propaganda kaseti götüren bir TIR, Edirne'de ele geçirildi.

Edirne Emniyet Müdürlüğü tarafından açıklanmaya göre, PKK'ya lojistik destek sağlanmak amacıyla yurtdışından gelen malzemelerin gelmesiyle beraber birlikte Tır'ın TIR'daki malzemesi Almanya'da gerçekleştirilen TIR'da ele geçirildi.

Göçmenler arasında 2. kışım emniyetçi sorumluları arasında, TIR'daki malzemesi Almanya'da gerçekleştirilen TIR'da ele geçirilen malzemelerin Türkiye'deki dağıtım hizmetleri tarafından da ele geçirildi. Göçmenler arasında 2. kışım emniyetçi sorumluları arasında, TIR'daki malzemesi Almanya'da gerçekleştirilen TIR'da ele geçirilen malzemelerin Türkiye'deki dağıtım hizmetleri tarafından da ele geçirildi.

Göçmenler arasında 2. kışım emniyetçi sorumluları arasında, TIR'daki malzemesi Almanya'da gerçekleştirilen TIR'da ele geçirilen malzemelerin Türkiye'deki dağıtım hizmetleri tarafından da ele geçirildi.

13 Kasım 1991: Bülent Ecevit ABD'ye bağlı çekiç güç uçaklarının PKK'ya Cudi Dağı bölgesinde yardım malzemesi attığını açıkladı.

Bülent Ecevit: "Bu konuda bana haberler ulaştı"

PKK'ya ABD yardım

• DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit, Cudi Dağında PKK'nın bulunduğu yörelerde Amerikan uçaklarının malzeme attığı yolunda doğrulanmayan bilgiler aldığından

Fikret BİLİL
• ABD ve müttetiklerinin bölgede bir Kürt devleti olıstırmasında ilişkin görüşmeleri de açıklayan Bülent Ecevit, Çekici Güç'ün Türkiye, Irak ve İran'da parçalanması anımlına gelir. Bu üç devlet de bunu kabul edmez. Kürtler, bir Kürt devleti kendi başına ayakta durumaya çalışır. Batı emperyalizminin bir yuduşu olarak kalacak.

DGM Savcılığı'nın iddianamesi hazır
"PKK, ABD'ye yanaşıyor"
Tamer ERKINER'in haberi 10'da

HABERİ 16. SAYFADA

Eylül 1992: Çekiç Güç'ün PKK'yi desteklediğine yönelik muhalefetten açıklamalar artınca Başbakan Süleyman Demirel, "kulağını çekti" dedi.

'Çekiç Güç'ün kulağını çekti'

Fikret BİLİL, ANKARA

BABAŞKANı Ahmet Necdet Sezer'in istifasıyla 1993'te başkanlığına geçiş yapan Süleyman Demirel, 7 Eylül 1992'de Çekici Güç'ün PKK'ya yardım ettiğini iddia ederken, bu iddiayı reddeden muhalefetin birinci lideri Tamer Erkiner'e "Büyük kulağına vur" dedi.

Süleyman Demirel, 7 Eylül 1992'de Çekici Güç'ün PKK'ya yardım ettiğini iddia ederken, bu iddiayı reddeden muhalefetin birinci lideri Tamer Erkiner'e "Büyük kulağına vur" dedi.

Demirel: 'Siyasi taban oturacak'

Fikret BİLİL, ANKARA

BABAŞKANı Ahmet Necdet Sezer'in istifasıyla 1993'te başkanlığına geçiş yapan Süleyman Demirel, 7 Eylül 1992'de Çekici Güç'ün PKK'ya yardım ettiğini iddia ederken, bu iddiayı reddeden muhalefetin birinci lideri Tamer Erkiner'e "Büyük kulağına vur" dedi.

Demirel: 'Siyasi taban oturacak'

Fikret BİLİL, ANKARA

BABAŞKANı Ahmet Necdet Sezer'in istifasıyla 1993'te başkanlığına geçiş yapan Süleyman Demirel, 7 Eylül 1992'de Çekici Güç'ün PKK'ya yardım ettiğini iddia ederken, bu iddiayı reddeden muhalefetin birinci lideri Tamer Erkiner'e "Büyük kulağına vur" dedi.

BABAŞKANı Ahmet Necdet Sezer'in istifasıyla 1993'te başkanlığına geçiş yapan Süleyman Demirel, 7 Eylül 1992'de Çekici Güç'ün PKK'ya yardım ettiğini iddia ederken, bu iddiayı reddeden muhalefetin birinci lideri Tamer Erkiner'e "Büyük kulağına vur" dedi.

14 Nisan 1994: İncirlik'ten kalkan ABD jetleri Çekiç Güç'e ait iki helikopteri yanlışlıkla vurdu. 3 Türk subayı şehit oldu.

Yanlış saldırısı

ABD jetleri, Çekiç Güç'ün iki helikopterini düşürdü

3 TÜRK ŞEHİT Kuzey Irak'ta uçuş yasak bölgede ABD savaş uçaklarında yanlışlıkla düşürülen iki Çekiç Güç helikopterine uğru Türk, 16'sı ABD, 1'i Ingiliz, bir Fransız ve dördü Irak 26 kişeli bulundu

Diyarbakır İrtibat Birimi'ni kapattılar, İncirlik Üssü'nde de komutanlık seviyesini düşürdüler

Adım adım çekiliyor

17 Mayıs 2003

Başkanlığı tarafından lağvedildi. Ocak ayından bu yana faaliyet gösteren birim, lojistik destek kapsamında 5 bin üçüncü koordinasyonunu ve 6 milyon litre yakıt havada ikmal edilmesini sağladı. Kuzeyden Keşif Harekâtının sona ermesi ile birlikte muharip unsurları da İncirlik Üssü'nden çekerek genel "balkon" unsurlarını brakan ABD, buradaki komutanlık seviyesini genelde albay düzeyinde düşürdü. ■ ANKARA Milliyet

SSCB, yükselen etnik tansiyona karşı birliği sürdürme uğraşında

LİTVANYA

Nüfusu: 3.6 milyon, Yüzölçümü: 65.200 km², Başkenti: Vilnius. Nüfusun yüzde 80'i Litvanyalı. 1919-40 arası bağımsızdı. Halk Katolik. Bağımsızlığını ilan eden ilk cumhuriyetti. Ocak ayında Kuzlordu askerlerinin müdahalesi sonucunda 14 kişi öldü.

LETONYA

Nüfusu: 2.5 milyon, Yüzölçümü: 63.700 km², başkenti: Riga. Nüfusun yüzde 55'i Letonyalı. 1918-40 arası bağımsızdı. Halkoylaşmasında, oyların yüzde 86'sı bağımsızlıktan yanaydı.

ESTONYA

Nüfusu: 1.5 milyon, Yüzölçümü: 45 bin km², Başkenti: Tallin. Nüfusun yüzde 80'i Estonyalı. 1919-40 arası bağımsızdı. Geçen pazar günü referandumda, halkın yüzde 78'i bağımsızlıktan yana oy kullandı.

BEYAZ RUSYA

Nüfusu: 10 milyon, Yüzölçümü: 207.600 km², Başkenti: Minsk. Nüfusun yüzde 80'i Beyaz Rus. Başka endüstriyel ürünler makine, traktör ve tekstil. Milliyetçi hareketler görülmektedir.

RÜSYA

Nüfusu: 146 milyon, Yüzölçümü: 17 milyon km², Başkenti: Moskova. Nüfusun yüzde 83'ü Rus. Sovyetler Birliği'nin en büyük, en zengin cumhuriyeti ve merkezi. Federasyonun başkanı, Sovyetler Birliği'nin lideri Gorbaçov'un en önemli rakibi olan Boris Yeltsin.

UKRAYNA

Nüfusu: 51.4 milyon, Yüzölçümü: 603.700 km², Başkenti: Kiev. Nüfusun yüzde 70'i Ukraynalı. Sovyetler Birliği'nin tahlî deposu ve ikinci önceliği cumhuriyeti. 1654'ten bu yana Rus İmparatorluğu'nun parçasıydı, ancak 1918-21 arası tam bağımsızdı.

MOLDAVYA

Nüfusu: 4.2 milyon, Yüzölçümü: 33.700 km², Başkenti: Kiszinov. Nüfusun yüzde 60': Moldavyalı. Toprağının büyük bir kısmı, 1940 yılında Romanya'dan alındı. Rumence konuşan halkta, Romanya'ya katılma isteği çok güçlü. Yeni Birlik Antlaşması'nı imzalamayacağını açıkladı.

GÜRCİSTAN

Nüfusu: 5.3 milyon, Yüzölçümü: 69.700 km², Başkenti: Tiflis. Nüfusun yüzde 65'i Gürcü. Dünyanın en zengin manganez yataklarının yanı sıra, kauçuk ve kömür yataklarına sahip. Osetyalı ve Abaza azınlıklarla ilişkileri oldukça gergin.

ERmenistan

Nüfusu: 3.5 milyon, Yüzölçümü: 29.800 km², Başkenti: Erivan. Nüfusun yüzde 85'i Ermeni, yüzde 5'i Azeri. 1917-20 yılları arasında bağımsızdı. Dağlık Karabağ konusunda Azerbaycan ile çatışma halinde. Gorbaçov'un yeni Birlik Antlaşması'nı imzalamayacağını açıkladı.

AZERBAYCAN

Nüfusu: 7 milyon, Yüzölçümü: 86.600 km², Başkenti: Bakü. Nüfusun yüzde 70'i Azeri, yüzde 10'u Ermeni. Önemli petrol yataklarına sahip. Dağlık Karabağ konusunda Ermenistan ile olan anlaşmazlıklar 1990'ın ocak ayında patlak vermiş, karşılıklı olayların üzerine cumhuriyete Kuzlordu birlükleri gönderilmişti.

TÜRKMENİSTAN

Nüfusu: 3.5 milyon, Yüzölçümü: 458.000 km², başkenti: Aşkabat. Nüfusun yüzde 85'i Türkmen. Toprağının yüzde 80'ini Karakum Çölü kaplıyor.

TACİKİSTAN

Nüfusu: 5 milyon, Yüzölçümü: 143.000 km², başkenti: Duşanbe. Nüfusun yüzde 55'i Tacik. Coğu Müslüman olan halk, Farsçaya yakın bir dil konuşuyor. Yoğun sanayileşme çabaları görülmektedir. Yerelde inşa edilen İslami hareket büyüyor.

KİRGİZİSTAN

Nüfusu: 4.2 milyon, Yüzölçümü: 198.500 km², Başkenti: Frunze. Nüfusun yüzde 45'i Kırgız. Sovyetler Birliği'nin en yoksul bölgelerinden olan cumhuriyette başlica gelir kaynağı hayvancılık. İslami hareketlerin güçlendiği görülmektedir. Geçen yıl arası anlaşmazlığı nedeniyle Özbeklerle karıştı çatışmalar meydana geldi.

Türk çıkarması

Rus cumhurbaşkanı Turgut Özal
Orta Asya'da kültür savaşları

Kazakistan ile bayraklı Ajaña Asya'da düzenlenen "Kazakistan Dış Ekonomik İlişkiler Konferansı" na Şerif Həmşəri Türkistan'da 25 Türk devleti katıldı.

İşadamları Ajaña Türk Mütəmmid, EMAŞ, Dairxayyan, Çar-

amı, Kaza, İstiklal, Nefis, RAM ve DGF'nin de katılım-

dublu katılım konferansta gerçekleştirildi. Toplantıda Duyuru Bankası ve BM temsilcileri de yer aldı.

► 17 SAYFADA

38 Ocak 1992

Türk Cumhuriyetler ile Yakınlaşma

Soğuk Savaş boyunca Türkiye'nin Sovyetler Birliği'ndeki otonom cumhuriyetlere ilişkin ayrı bir dış politikası olmamıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılma işaretleri gösterdiği 1980'lerin son yıllarda dahi Türkiye bu politikasını değiştirmemiş ve bu dönemde başlayan Ermenistan ve Azerbaycan arasındaki gerginliklere Moskova'nın iç politikasını ilgilenen diren mesele olduğu gerekçesiyle müdahale olmamıştır.

1990 yılında bu ülkelerin neredeyse tamamı egemenliğini ilan edip, bağımsızlık konusunda önemli bir adım atınca Türkiye'nin Soğuk Savaş döneminde izlediği politikası değişmiştir.

İlk olarak Turgut Özal, Mart 1991'de Azerbaycan ve Kazakistan'a bir ziyaret gerçekleştirmiştir, ardından yılın geri kalanında Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri arasındaki karşılıklı ziyaretler hız kazanmıştır. Fakat bu yakınlaşan ilişkilere rağmen söz konusu ülkeler 1991'in ikinci yarısında sırasıyla bağımsızlıklarını ilan edince Rusya'yı rahatsız etmek istemeyen Türkiye, yeni devletleri tanıma konusunda aceleci davranmamıştır. İlerleyen süreçte Moskova'nın bu ülkelerin bağımsızlığı karşısında ses çıkarmaması üzerine 16 Aralık 1991'de Türkiye, Sovyetler Birliği'nden ayrılan tüm bağımsız devletleri tanıdığını açıklanan ilk ülke olmuştur.

1991'in son çeyreğinde ise Kafkaslar ve Orta Asya'daki yeni cumhuriyetler Türkiye dış politika gündeminin zirvesi-

M.Ali BİRAN'D Ermenistan'da Erivan'dan Türkiye'ye dostluk ve işbirliği teklifi

Tarihi adım

Bir duvar yıkılıyor

Ermenistan Cumhuriyeti, Türkiye ile neden işbirliği yapmak istediğini Milliyet'e anlattı

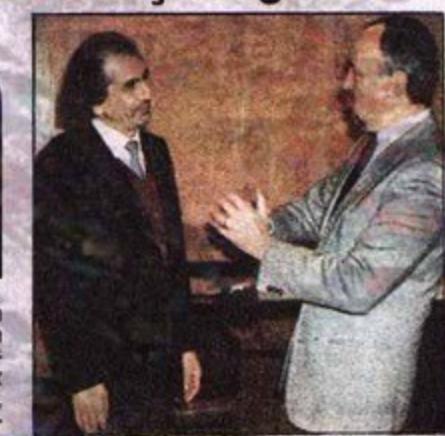
M.Ali BİRAN'DIN yazı dizisi
Yarından itibaren MILLİYET'te

Ermenistan Cumhuriyeti, bir tabuyu yıkmak zorunda kalarak, "komşu" Türkiye'ye işbirliği kararı aldı. Erivan'dan gelen istek üzerine, İlişki kurma kararı Ankara'da cumhurbaşkanlığı düzeyinde ele alındı

Türkiye'nin Moskova Büyükelçisi Volkan Vural'a, Erivan'dan gelen daveti kabul edip Ermenistan'a gitme tallati verildi. Böylece ilk kez bir Türk büyükelçi, Ermenistan'a gidecek. Ardından da bir Ermeni bakan ya da heyet Ankara'ya gelecek

HABERİ 17. SAYFADA

3.12.1990

TÜRKÇE BİLEN BAKAN Türkiye ile ilişkilerde yeni bir sayıya açmak isteyen Ermenistan Cumhuriyeti adına açıklama yaparak Dış Ekonomik İşler Bakanı Stepanyan'ın Milliyet yazarı M.Ali Biran ile görüşürken kullandığı muntazam Türkçe dikkat çekiyor.

Balkanlar'dan Çin'e kadar "soydaşlar" ayakta. Dünyanın gözü "uyanan dev" de

'Türkler geliyor'

KAFKASLARDA Sırp-

ORTA ASYA'DA Orta Asya'ya SSCB'ye-

CİN'DE Orta Asya'ya Cin toprak-

YENİ GÜC

• Orijinalde Doğu Blokunda yaşayan genelmezi birlikte, dün de Sağlık Bakanlığı ve Döviz yasaş organlarının günümüzde Fransız ve Rigar Magazine'ın gösteriminde "uyanan dev" lakapını devralmışdır. Newsweek'ten Der Spiegel'e Washington Post'un Überönarı'na kadar önde gelen gazete ve dergiler, arat Balkanlar dan Orta Asya'ya kadar uzanan bir "Türk gücü"nden söz ediyor

SIYASAL ETKİ

• Batılı meşterlerde yapılan anıtların, Bulgaristan, Yunanistan gibi Balkan ülkelerinde Türklerin bir "siyaset güç" haline geldiğini gösteren. Yunanistan'da meclis piren Türk milletvekilleri Miltakidis Kırımdanın devrilmesi ölü, Bulgaristan'da gelenek ay vapidacık sevincinde Türklerin 50 milyonluğunu pişirmesi bekleniyor

Sami KOHEN'in yazısı 13. sayfada

"BİZ DE VARIZ"

• Sovyetler Birliği ve Çin'deki Türk toplumları de hızlı bir uyuruş sürecinde, Son zamanlarda ekim, climat, külçürel konuları gözmeye başlayıp Sovyet ve Çin Türklerini destekleyen. Türklerin dâra dâruhâr ve yaşam pazarında, Türk milletvekilleri Miltakidis Kırımdanın devrilmesi ölü, Bulgaristan'da gelenek ay vapidacık sevincinde Türklerin 50 milyonluğunu pişirmesi bekleniyor

Milliyet
Halk Gazetesi

20 SAYFA • 700 LIRA
(SAFİYEH DAJLI)

Son ayak ise propagandaydı ve bu bağlamda Nisan 1992'den itibaren TRT Avrasya uyularından bölgeye yayın yapmaya başlamıştır. Yine milli eğitim bakanlığı Türk cumhuriyetlerinde okutulmak üzere ortak tarih ve edebiyat kitapları hazırlamış, diyanet işleri başkanlığı da bu ülkelerde cami ve kültür merkezleri inşa ederken aynı zamanda buralarda okutulacak dini materyaller hazırlamıştır (TDP, 2005: 386-387).

Dört ayaklı stratejiye dayanan bu yeni politikanın Türkiye'yi yakından ilgilendiren bazı sonuçları olmuştur.

İlk olarak, Türkiye'nin nüfuz politikası bölgedeki etkisini kaybetmek istemeyen Rusya'yı rahatsız ettiği gibi yine Türkiye, bölgede benzer şekilde nüfuz kurmak isteyen İran'la da rekabet etmek zorunda kalmıştır.

İkincisi, Türklik üzerine temellendirilen bu politika Türk milliyetçiliği için yeni bir strateji imkânı ortaya çıkarmış ve bu ülkelerle olan yakın ilişki milliyetçi ve muhafazakâr dile geniş bir söylem alanı açmıştır.

Son olarak da, bölgeyle yakından ilgilenen dini cemaatler arasında Gülen Cemaati küresel bir boyut kazanma imkânına kavuşurken, Türkiye içinde de güçlenmiş ve zamanla ülkenin iç ve dış politikasını etkileyebilecek bir konum kazanmıştır.

Petrolde büyük umut

Millet Eğitim Bakanlığı lise son sınıf öğrencilerlerce Türk Cumhuriyetlerine ortak tarih kitabı okutulacak.

TPAO, Azerbaycan ve Kazakistan'da arama ruhsatları aldı

Ercüment İSLEYEN

On anlaşmaların tamamlanması beklenen petrol arama işi gerçekleştirileceğinde, Türkiye, kendi petrol rezervinin beş katı büyüklüğündeki bir zenginliğe ulaşmış olacak. Ve Türkiye, 40 yıl boyunca dışarıdan petrol almaktan kurtulup 2000'li yıllarda 20 trilyon liralık petrol gelirine kavuşacak

► 15. SAYFADA

Almanya'da yayınlanan Focus dergisinde yer alan bu harita, Azeri ve Orta Asya petrolierini taşıyacak boru hattları için düşünülen güzergâhı gösteriyor.

Türkilerle ortak Türk tarihi dersleri

DERS kitapları ve programlarında Türk - İslam sentezaîliği doğrultusundaki bilgileri çıkarmaya hazırlanan Milli Eğitim Bakanlığı, lise son sınıfı öğrencileri Türk Cumhuriyetler ile ortak tarih kitabı okutacak. Böylece Türkliğin ortak değerleri hakkında Türk dünyasına doğru bilgi akışı sağlanacak.

Türklik tanıtılacak

Millet Eğitim Bakanlığı yetkilileri, Türkiye ile birlikte Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Azerbaycan lise son sınıf öğrencilerine, 1998-99 öğretim yılından itibaren "Orta Tarih" ve "Orta Türk Edebiyatı" adı altında üç yeni ders okutulmaya başlanacaktır.

MEB'in önerisi üzerine beş Türk Cumhuriyeti ile 1992'den itibaren kültür yönünden ortak hareket etme kararının alan Türkiye, bu projeye Türkler kaba, căhil, barbar, geri kalan bir millet olarak tanımlan Orta Eğitim Bakanları'ndan Türkiye'ye destek verildi.

cak. Bu konuda ders kitaplarında hiçbir bilgi olmayan Orta Asya Cumhuriyetleri öğrencilerine, Türkliğin ortak tarih ve edebiyatı öğretilecektir.

Orta Tarih dersinde tarih öncesiinden günümüzde kadar, Ortak Türk Edebiyatı dersinde ise destan devrinden başlayıp günümüzde kadar Türkliğin ortak değerleri okutulacak.

Ders kitapları hazır

MEB'in yanı sıra Dışişleri Bakanlığı Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı, Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumu'nun da destek verdiği projede, Edebiyat kitabı MEB ile Türk Dil Kurumu, Tarih kitabı ise MEB ile Türk Tarih Kurumu, beş Türk Cumhuriyeti eğitim Bakanları ile dili ve tarih profesörlerinden oluşan bir kuranın da katılımıyla hazırlanmış. Beş adet Türk diline çevrilen ve su an dillere yapan kitapların Milli Eğitim Bakanları'ndan basılacağı belirtildi.

1997: Gülen cemaatinin Orta Asya'daki okullarını ve buradaki öğrenci ve öğretmen sayılarını gösteren bir tablo

1997 Yurtdışındaki Gülen okullarına ilişkin rakamlar

Ulke	Okul Sayısı	Ogrenci Sayısı	Türkçe'den giden öğretmen sayıları
Kazakistan	29	5664	580
Azerbaycan	12	3023	338
Özbekistan	18	3334	210
Türkmenistan	13	3294	353
Kırgızistan	12	3100	323
Tajikistan	5	694	107
Tatistan	6	1802	217
Rusya	5	323	63
Çuvaşya	2	311	79
Bashkiria	3	462	88
Karschi	1	93	13
Crimea	2	218	47
Siberia	4	438	101
Dagestan	5	938	123
Georgia	3	344	48
Mongolia	4	442	85
Bulgaria	4	523	123
Moldavia	2	225	40
Romania	4	415	78
Albania	2	966	24
Bosnia	2	109	22
Makedonia	1	102	16
Irak	4	184	26
Australya	5	718	37
Endonezya	1	41	18
Toplam	149	27,683	3209

Kaynak: Bayram Balci, Fethullah Gülen's Missionary Schools in Central Asia...

Yurt dışı vizesi Hoca'dan geçiyor

Fethullah Hoca'nın sık sık işadamlarıyla buluşmasının perde arkasından 'ış' çıktı. Okulları sayesinde 50'ye yakın ülkede popülerliği ve güvenlik imajı güçlelenen Hoca, yurtdışında yatanı yapımları "referans kaynağı" oluyor

Perihan ÇAKIROĞLU

FETHULLAH Hoca, gerek yereldeki vatandaşlar ve işadamları, gerekse de uluslararası işadamları吸引 etmek için 'referans kaynağı' olarak kullanılır denek çoktur. Fethullah Hoca'nın gerekse de uluslararası işadamları吸引 etmek için 'referans kaynağı' olarak kullanılır denek çoktur.

Bu işadamı吸引 etmek için 'referans kaynağı' olarak kullanılır denek çoktur. Fethullah Hoca'nın gerekse de uluslararası işadamları吸引 etmek için 'referans kaynağı' olarak kullanılır denek çoktur.

Yapılmış bir işadamının işyerindeki işadamları吸引 etmek için 'referans kaynağı' olarak kullanılır denek çoktur. Fethullah Hoca'nın gerekse de uluslararası işadamları吸引 etmek için 'referans kaynağı' olarak kullanılır denek çoktur.

Hoca'nın 'referans' olarak kullanılır denek çoktur. Fethullah Hoca'nın gerekse de uluslararası işadamları吸引 etmek için 'referans kaynağı' olarak kullanılır denek çoktur.

Karşılıkla Hoca'nın 'referans' olarak kullanılır denek çoktur. Fethullah Hoca'nın gerekse de uluslararası işadamları吸引 etmek için 'referans kaynağı' olarak kullanılır denek çoktur.

Fethullah Hoca'nın gerekse de uluslararası işadamları吸引 etmek için 'referans kaynağı' olarak kullanılır denek çoktur. Fethullah Hoca'nın gerekse de uluslararası işadamları吸引 etmek için 'referans kaynağı' olarak kullanılır denek çoktur.

Fethullah Hoca'nın gerekse de uluslararası işadamları吸引 etmek için 'referans kaynağı' olarak kullanılır denek çoktur. Fethullah Hoca'nın gerekse de uluslararası işadamları吸引 etmek için 'referans kaynağı' olarak kullanılır denek çoktur.

Türk dünyası

Avrasya'daki büyük yay boyunca yayılmış olan Türkçe konuşan topluluklar, modern tarihte ilk kez bağımsız devletlerini kurdular. Dil bakımından dört büyük gruba ayrılmıştır. Eski Sovyetler Birliği'ndeki Türk Cumhuriyetleri, Kiril alfabetesinden, Türkiye'nin kullandığı Latin alfabetesine geçmiş durumdadalar. (Forbes dergisinden alınmıştır).